

Miljökonsekvensbeskrivning Översiktsplan för Vingåkers kommun – Spelregler för en hållbar utveckling

Sammanfattning

Denna miljökonsekvensbeskrivning (MKB) omfattar förslag till ny översiktsplan för Vingåkers kommun. Enligt Plan- och bygglagen och Miljöbalken ska en MKB göras när en översiktsplan upprättas som kan antas få betydande miljöpåverkan. MKB:n innehåller en översiktlig miljöbedömning av konsekvenserna av översiktsplanen.

Vingåkers kommun har valt att utforma översiktsplanen huvudsakligen i form av mål och spelregler som inte är knutna till ett geografiskt område, utan som kan appliceras oavsett plats i kommunen. Ett fåtal geografiskt anknutna spelregler finns i översiktsplanen, vilka huvudsakligen omfattar Vingåker, Baggetorp, Marmorbyn, Österåker, Läppe, Högsjö, Viala och stråket mellan Vingåker och Baggetorp längs väg 52. Dessa har till exempel pekats ut som utvecklingsorter och stråk. Ett flertal av dessa områden pekas också ut som lämpliga för **lättnader i strandskyddet**, i syfte att erbjuda attraktiva bostäder och därmed stödja landsbygdsutveckling. Översiktsplanen pekar också ut ett antal **vägar** som är angelägna för att säkerställa en god trafiksituation.

Inflyttning, eller åtminstone undvikande av avflyttning, är en förutsättning för en levande landsbygd i Vingåkers kommun. Detta stärker även förutsättningarna för en rik kulturmiljö. Fortsatt markanvändning för upprätthållande av ett rikt odlingslandskap är i många delar en förutsättning för rika kulturmiljöer, inte minst inom riksintresset för kulturmiljö i Österåker. Översiktsplanen anger att det krävs stor hänsyn till kulturmiljön vid nyexploatering och att nya utvecklingsområden huvudsakligen placeras i anknytning till befintliga by- och gårdsbildningar med utbyggd infrastruktur, s.k. ”stråk”. På detta sätt kan den historiska dimensionen i kulturlandskapet behållas och historiska centrum kan behållas som levande, och tydliga, knutpunkter i olika områden.

Lättnader i strandskyddet kan medföra ett förbättrat underlag för utveckling av landsbygden och denna utveckling bedöms i grunden tillföra positiva värden utifrån miljömålen. Strandzoner är dock både känsliga för påverkan och omfattar ofta stora värden för naturmiljö och friluftsliv, varför anpassning av tillkommande bebyggelse är avgörande för att undvika negativa miljöeffekter.

Översiktsplanens intentioner bedöms medverka till att bevara och utveckla friluftslivet och rekreativsmöjligheterna i kommunen. Områden med värde för friluftsliv och rekreation värnas i hög utsträckning genom ökat skydd och i vissa områden finns planer på utveckling genom projekt som stärker friluftslivsvärden. Planförslaget medger en ökad bebyggelse i Läppe i riksintresseområde för friluftsliv, vilket i första hand bedöms vara negativt då mark tas i anspråk och allmänhetens tillgänglighet till marken minskar. Genom att den bebyggelse som medges i riksintresseområdet knyts till befintlig bebyggelse minimeras dock påverkan. Översiktsplanen anger även att varje bebyggelseutökning i riksintresseområdet bör bedömas särskilt, så att bebyggelseutökningen inte skadar riksintresset påtagligt, vilket bedöms skydda riksintresset ytterligare. De lättnader i strandskydd som föreslås i översiktsplanen bedöms i första hand påverka närrekreationen i anslutning till dessa orter, eftersom det minskar allmänhetens tillgänglighet till lokala stränder. För att minimera påverkan på friluftslivet anger översiktsplanen därför lättnader i strandskyddet inte ska påverka allmänhetens tillgänglighet till kommunala badplatser, som är extra intressanta för friluftslivet. Översiktsplanen anger också att, oavsett lättnader i strandskyddet, området närmast vattnet bör vara fritt för passage.

Vingåkers kommun

Översiktsplanens intentioner att öka exploateringen i kommunens mindre samhällen medför troligen en ökad klimatpåverkan genom ökat trafikarbete. Ett motstående samband är att ett ökat invånarantal i mindre samhällen kan öka underlaget för en mer utvecklad kollektivtrafik vilket kan begränsa ökat trafikarbete. Ur klimatsynpunkt är de mest lämpliga utvecklingsområdena Läppe, Baggetorp och Viala som ligger längs väg 52, eftersom de har bäst förutsättningar för kollektivtrafik. Dessa platser bedöms vara belägna relativt nära större vägar, med följderna att luftkvaliteten och bullernivåerna kan vara sämre respektive högre än i övriga delar av kommunen. Genom att översiktsplanen anger att buller och luftkvalitetsfrågor särskilt ska beaktas vid planering av ny bebyggelse bedöms spelreglerna medverka till att bebyggelse placeras och utformas med hänsyn till boendemiljö och hälsa.

Planförslagets utvecklingsambitioner för infrastruktur tillsammans med de investeringar som planeras för infrastrukturen innehåller delar som både ökar och som begränsar klimatpåverkan. I det fall satsningar görs inom samtliga trafikslag på det sätt som anges i översiktsplanen bedöms klimatpåverkan inte förändras nämnvärt.

Vingåkers kommun har tagit fram ett tematiskt tillägg till översiktsplanen för vindkraft. I detta tillägg tas närmare ställning till vilka delar av det utpekade riksintresset för vindkraft som konkurrerar med andra viktiga intressen.

Översiktsplanen behandlar risker av flera skilda typer. Många av riskerna är baserade på närhet till farliga objekt, såsom led för farligt gods, kraftledningar och telekommunikationsmaster och basstationer. Genom spelregler som anger att skyddsavstånd till dessa verksamheter ska finnas bedöms riskerna minimeras. Översiktsplanen behandlar också skredrisk- och översvänningsområden. Vad gäller skredrisk anges att det bör ingå i all lämplighetsprövning att ta hänsyn till eventuella skredrisker och att riktlinjer för bebyggelse i skredriskområden ska upprättas. Av genomförda översvänningskarteringar framgår risken för översvämning som även illustreras tydligt på karta. I de områden där risk för översvämning finns bör ny bebyggelse undvikas. Det bedöms som positivt att riktlinjer för områden med skredrisk planeras, eftersom de underlättar t.ex. detaljplanering och bygglovsarbete. Det bedöms även som positivt att översiktsplanen anger att ny bebyggelse bör undvikas i områden där risk för översvämning finns.

Översiktsplanen tar tydligt ställning för att befolkningen inte ska minska i glesbygd och samtidigt för ett bärkraftigt jord- och skogsbruk. På så sätt skapas förutsättningar för att landskaps- och naturvärden även fortsättningsvis ska värderas och utvecklas. Nyckelfaktorer för utvecklande av positiva naturvärden från inflyttning är att det i kommunen finns goda strategier för landsbygdsutveckling där inflyttade involveras och engageras i utvecklingsarbetet av landskapets natur och kulturvärden samt att tillkommande bebyggelse placeras och utformas i enlighet med naturvärden.

Vingåkers kommun

Innehållsförteckning

Bakgrund	4
Medverkande	4
Miljöbedömning	4
Behovsbedömning	4
Samråd	4
Miljökonsekvensbeskrivning (MKB)	5
Områdesbeskrivning	5
Avgränsning	5
Geografisk	6
Saklig	6
Tidsmässig	6
Alternativredovisning	6
Planförslag	6
Nollalternativ	7
Övriga alternativ	8
Konsekvenser	9
Naturmiljö och landskapsbild	9
Kulturmiljö	17
Rekreation och friluftsliv	21
Energi och naturresurser	26
Boendemiljö och hälsa	32
Risk och säkerhet	37
Samlad konsekvensbedömning och miljömålsuppfyllelse	41
Uppföljning	43
Referenser	44

Bakgrund

Syftet med en översiktsplan är att ge vägledning för beslut om användningen av mark- och vattenområden samt om hur den byggda miljön ska utvecklas och bevaras i en kommun. Översiktsplanen är inte bindande för myndigheter och enskilda. Översiktsplanen är framförallt ett strategidokument och används bland annat som ett hjälpmedel i plan- och bygglovsärenden och när kommunen eller andra myndigheter fattar andra beslut som rör mark- och vattenanvändningen i kommunen.

Arbetet med att ta fram en ny översiktsplan i Vingåkers kommun startade under 2006. Under perioden 2009-10-20 till 2009-12-20 var ett första förslag till översiktsplan ute på samråd. Ett reviderat förslag till översiktsplan ställdes ut under perioden 2010-06-01 till 2010-09-01. Mindre justeringar av planen har skett inför antagandet.

Medverkande

Förslaget till miljökonsekvensbeskrivning som skickades ut på samråd arbetades fram av Yvonne Andersson, Structor Miljöbyrå Stockholm AB, och Johan Rodéhn, Structor Nyköping AB. Elisabeth Mörner, Structor Miljöbyrå Stockholm AB, har granskat förslaget till miljökonsekvensbeskrivning. Tjänstemän på Vingåkers kommun har bearbetat förslaget efter samråd och utställning.

Miljöbedömning

Behovsbedömning

När en ny plan ska upprättas ska den enligt lagstiftning genomgå en *behovsbedömning* där det bedöms om planen kan antas medföra *betydande miljöpåverkan* eller inte. Om planen antas medföra betydande miljöpåverkan ska den genomgå en *miljöbedömning* och en *miljökonsekvensbeskrivning (MKB)* ska upprättas, där den betydande miljöpåverkan som planens genomförande kan antas medföra, identifieras, beskrivs och bedöms.

Enligt MKB-förordningen (SFS 1998:905) ska genomförandet av en översiktsplan nästan undantagslöst antas medföra betydande miljöpåverkan på grund av den geografiska utbredningen. En översiktsplan anger också alltid förutsättningar för en eller flera av de verksamheter som finns upptagna i bilaga 1 och 3 i MKB-förordningen, vilka som huvudregel alltid ska antas medföra betydande miljöpåverkan. Kommuner ska därför alltid göra en miljöbedömning av översiktsplaner och en MKB ska alltid upprättas.

Samråd

Samråd ska alltid ske med berörda länsstyrelser och kommuner om behovsbedömningen. Om en miljöbedömning ska göras ska samråd även ske avseende miljökonsekvensbeskrivningens avgränsning och detaljeringsnivå. Planen och miljökonsekvensbeskrivningen ska också göras tillgängliga för övriga berörda myndigheter och allmänhet. Inom ramen för en miljöbedömning ska det redovisas hur framförda synpunkter från samråd har beaktats i planarbetet.

Vingåkers kommun hade den 24 november 2008 och 17 juni 2009 möten med länsstyrelsen där kommunen redovisade översiktsplanens innehåll i stort samt förde en diskussion kring

Vingåkers kommun

viktiga frågeställningar att ha med sig i det fortsatta planarbetet. Samråd har även skett med länsstyrelsen, via e-post, kring miljökonsekvensbeskrivningens avgränsning.

Samråd kring ett förslag till översiktsplan genomfördes under perioden 2009-10-20 till 2009-12-20 med allmänna samrådsmöten i orterna Vingåker, Högsjö, Läppe, Österåker, Baggetorp och Marmorbyn. Ett reviderat förslag till översiktsplan ställdes ut under perioden 2010-06-01 till 2010-09-01. Mindre justeringar av översiktsplanen har skett inför antagandet.

Miljökonsekvensbeskrivning (MKB)

Miljökonsekvensbeskrivningen är det huvuddokument som ska upprättas inom miljöbedömningen där den betydande miljöpåverkan identifieras, beskrivs och bedöms. Syftet med en miljökonsekvensbeskrivning, MKB, är att identifiera och beskriva direkta och indirekta effekter av en planerad markanvändning och dess inverkan på miljö, hälsa och hushållning med naturresurser. Vidare är syftet att möjliggöra en samlad bedömning av effekter på människors hälsa och miljö. Arbetet med en miljökonsekvensbeskrivning ska integreras med den övriga planeringsprocessen för att på så sätt tidigt kunna identifiera konflikter mellan olika intressen samt öka möjligheterna till att finna miljöanpassade lösningar så att en hållbar utveckling främjas.

Områdesbeskrivning

Vingåkers kommun ligger i Södermanland, med delar av den norra kommungränsen angränsande till Hjälmarén. Kommunen gränsar även till Örebro, Katrineholm och Finspångs kommuner. Kommunen har ca 9 000 invånare och huvudorten är Vingåker. Bland övriga orter kan nämnas Baggetorp, Högsjö, Läppe, Marmorbyn och Österåker.

Vingåker dominerades länge av textilindustrin, som till följd av rationaliseringar idag har flyttat stora delar av sin produktion från kommunen. Idag består näringslivet till stor del av offentlig tjänstesektor, tillverkningsindustri och agrara näringar. Genom kommunen går väg 52 och Västra stambanan och pendlingsutbytet är stort, med ca 900 pendlare ut från kommunen och 1 600 pendlare in till kommunen. Befolkningsutvecklingen är svag och enligt befolkningsprognosen väntas befolkningmängden minska ytterligare under de kommande åren.

Kommunen har en rik och varierad natur som karaktäriseras av ett stort antal sjöar och våtmarker, med mellanliggande åsar, i huvudsak med barrskog. Den rika naturen ger också möjlighet till ett rikt friluftsliv.

Avgränsning

För att nå syftet med en miljöbedömning ska miljökonsekvensbeskrivningen behandla den mest betydelsefulla påverkan på människa och miljö som planens genomförande kan antas medföra. Inom ramen för en **miljöbedömning** skall därför innehållet i miljökonsekvensbeskrivningen avgränsas, dels geografiskt och sakligt och dels tidsmässigt.

Vingåkers kommun

Geografisk

Geografiskt omfattar konsekvensbeskrivningen primärt Vingåkers kommun. Eftersom en översiktsplan även kan ha konsekvenser för områden utanför kommunens gränser tillämpas dock ett helikopterperspektiv där det bedöms relevant. Det geografiska området har med anledning av detta utökats till att även innefatta tillämpliga delar utanför kommungränsen, framförallt angränsande vattensystem. Planens konsekvenser med avseende på utsläpp till luft beskrivs såväl ur lokalt som ur ett mer globalt perspektiv.

Saklig

Enligt miljöbalken ska MKB:n innehålla en beskrivning av *den betydande miljöpåverkan* som kan antas uppkomma med avseende på biologisk mångfald, befolkning, människors hälsa, djurliv, växtliv, mark, vatten, luft, klimatfaktorer, materiella tillgångar, landskap, bebyggelse, forn- och kulturlämningar och annat kulturarv samt det inbördes förhållandet mellan dessa miljöaspekter. Vidare ska samråd ske avseende miljökonsekvensbeskrivningens avgränsning och detaljeringsnivå.

Vingåkers kommun insände den 9/7 2009 ett förslag på saklig avgränsning av MKB:n till Länsstyrelsen i Södermanlands län. I svaret efterfrågade länsstyrelsen beskrivningar av konsekvenser av eventuella industriområden, påverkan på kommunens Natura 2000-områden inklusive kumulativa (samverkande) effekter och konsekvenser för allmänhetens tillgänglighet till stränder till följd av utpekning av områden för landsbygdsutveckling. Dessa synpunkter har arbetats in under befintliga rubriker i MKB:n.

I samråd med länsstyrelsen har därför följande miljöaspekter bedömts vara av vikt att beakta inom ramen för MKB:n:

- Naturmiljö och landskapsbild
- Kulturmiljö
- Rekreation och friluftsliv
- Energi och naturresurser
- Boendemiljö och hälsa
- Risk och säkerhet

Tidsmässig

Översiktsplanen kommer, när den blir antagen, att gälla fram till dess att den anses inaktuell och en ny översiktsplan antas. Aktualitetsprövning ska ske varje mandatperiod (vart 4:e år). Tidsperspektivet som används i översiktsplanen är 10-20 år, varför år 2030 bedöms vara relevant för miljökonsekvensbeskrivningens tidsmässiga avgränsning.

Alternativredovisning

Planförslag

Översiktsplanens mål är att:

- Bebyggelsestrukturen ska vara resurshushållande.
- Det ska finnas attraktiva bostäder i olika storlekar och upplåtelseformer för alla medborgare.

Vingåkers kommun

- Det ska finnas trygga, tillgängliga och vackra utemiljöer i samspel med identitet och historia.
- Det ska finnas möjligheter för ett varierat näringsliv.
- Transporterna ska vara trygga, säkra och långsiktigt hållbara.
- Användningen av mark och vatten ska ske på sådant sätt att den långsiktiga produktionsförmågan, den biologiska mångfalden samt natur-, kultur- och friluftsvärden behålls.
- Bebyggelse bör främst tillkomma i utpekade utvecklingsorter (Vingåker, Baggetorp, Marmorbyn, Österåker, Läppe, Högsjö, Viala) samt i stråket mellan Vingåker och Baggetorp.
- Tillgängligheten för funktionshindrade ska vara god.

För att göra översiktsplanen användbar och enkel att hålla aktuell har den i huvudsak utformats i form av mål och spelregler som inte är knutna till ett geografiskt område, utan som kan appliceras oavsett plats i kommunen.

Strandnära områden i anslutning till Baggetorp, Marmorbyn, Läppe, Högsjö och Viala har pekats ut som lämpliga för **lätnader i strandskyddet** till gagn för landsbygdsutveckling.

Översiktsplanen pekar också ut ett antal **vägar** som är angelägna för att säkerställa en god trafiksituation: interregional förbindelse mellan Örebro och Oxelösund (väg 52), en förbifart öster om Vingåker mot Forsa, en genomfart i Baggetorp och förbifart vid Läppe. Vidare anges att gång- och cykelvägar är viktiga i tätorterna och även mellan orter om förutsättningar finns.

Nollalternativ

Nollalternativet beskriver förväntad utveckling av Vingåkers kommun om planförslaget inte genomförs.

Gällande översiktsplan från 1990, samt fördjupad översiktsplan för Vingåker C (2001) och fördjupad översiktsplan Breneområdet (2009) förväntas i nollalternativet vara de strategiska dokument som ger vägledning vid markplanering i kommunen. Eftersom den nu gällande översiktsplanen är från 1990 är den till stora delar inaktuell. Den fördjupade översiktsplanen för Vingåker C är i princip genomförd och har syftat till att knyta ihop centrum med befintligt outletområde vid järnvägen och Säfstaholms slott. Den fördjupade översiktsplanen för Breneområdet strax norr om Vingåkers tätort avser utveckling av arbetsplatser och i viss mån handel.

Utvecklingen i Vingåkers kommun i nollalternativet bedöms innebära att bebyggelseutvecklingen blir svårare att styra. Sannolikt sker viss utveckling i de områden som det nya förslaget till översiktsplan pekar ut som utvecklingsområden. Nollalternativet innebär att inga områden för lätnader i strandskyddet blir utpekade eftersom att detta enligt plan- och bygglagen endast kan göras genom en översiktsplan. Det är sannolikt att bebyggelseutvecklingen i nollalternativet också leder till glesare, mer utspridd bebyggelse, eftersom utbyggnad bedöms kunna ske även utanför översiktsplanens utvecklingsområden genom detaljplaneläggning och bygglovshantering, i de fall projekten inte strider mot gällande översiktsplan från 1990. Kännedomen om riksintressen, Natura 2000-områden

Vingåkers kommun

och andra skyddade områden kan bli mindre i nollalternativet, eftersom de tillkom efter den nu gällande översiktsplanen, och därför inte nämns i planen.

Nollalternativet innebär sammanfattningsvis att man får en mindre styrd bebyggelseutveckling där man missar helhetsgreppet för utvecklingen av kommunen.

Övriga alternativ

Enligt miljöbalken ska rimliga alternativ med hänsyn till planens syfte och geografiska räckvidd identifieras, beskrivas och bedömas.

I ett tidigt skede i översiktsplanarbetet valde Vingåkers kommun att fokusera på samband mellan tätorterna, till skillnad från att som i den tidigare översiktsplanen endast fokusera på tätorterna. Likaså valde kommunen tidigt att följa den befolkningsprognos som visar på bibehållen eller svagt minskande befolkning, eftersom en ökande eller kraftigt ökande befolkning inte ansågs realistisk.¹

Översiktsplanarbetet i Vingåkers kommun har bedrivits i nära samverkan med Energimyndighetens program Uthållig kommun. Programmet Uthållig kommun syftar bland annat till att belysa den fysiska planeringens roll för att bidra till ett hållbart samhälle och till att utveckla former för att bättre integrera översiktsplanering med energi- och trafikplanering. Uthållig kommun har undersökt ett antal alternativ till planförslaget i workshops. Dessa alternativ har delvis arbetats in i översiktsplanen, t.ex. tankebegreppet stråk som fungerade bra med planens inriktning att fokusera på tätorternas sammanbindning.

För att göra översiktsplanen kort, lättläst och enkel att hålla ajour valde kommunen tidigt bort att göra en starkt geografiskt anknuten plan. Översiktsplanen har därför utformats med huvudsakligen geografiskt neutrala spelregler, t.ex. *"Det är viktigt att slå vakt om det öppna kulturlandskapet, inte minst för turism- och upplevelsesektorn."* Översiktsplanens uppbyggnad med geografiskt neutrala spelregler innebär också att alternativ till planen kan vara andra lokaliseringsneutrala spelregler. Spelregler som har övervägts har bland annat varit:

- Utpekande av orörda områden i kommunen.
Denna spelregel valdes bort eftersom länsstyrelsen inte bedömde att det finns några stora sammanhängande opåverkade områden i kommunen. En annan orsak var att det finns god tillgång till natur i Vingåker.
- Utpekande av lågstrålade eller tysta områden.
Denna spelregel valdes bort eftersom kommunens politiker prioriterar goda kommunikationer (bland annat genom placering av master för telekommunikation).

Kommunen har alltså inte arbetat med parallella alternativ i översiktsplanarbetet utan snarare lagt till spelregler efter arbetets gång, när behov av dessa spelregler har aktualiserats. Exempel på detta är spelregler om strandskydd, vattenskyddsområden, biotopskydd, våtmarker, buller och farligt gods.² På ett snarligt sätt har framtagandet av översiktsplanen och MKB:n varit en interaktiv process där bedömningar och påpekanden i MKB:n på flera områden har bidragit till att översiktsplanen har kompletterats, förtydligats och konkretiserats. Exempel är bland annat att antalet utvalda områden för lätnader i

¹ Muntlig kontakt, Helena Viklund, Vingåkers kommun.

² Skriftlig kontakt, Britta Markström, Vingåkers kommun.

strandskydd har minskat, att spelregler om infrastruktur har omformulerats och att planen anger att riktlinjer för bebyggelse i skredriskområden ska upprättas. Sammantaget kan sägas att alternativ som väsentligt avviker från det berörda planförslaget inte har bedömts realistiska och att alternativ till planförslaget därför inte har formulerats inom ramen för översiktsplanarbetet.

Konsekvenser

I detta avsnitt beskrivs konsekvenserna av planförslaget. En översiktlig beskrivning och bedömning av de konsekvenser som planen medför har gjorts med utgångspunkt från förslag till översiktsplan. Bedömningarna av konsekvenser är relativa och utgår dels från objektets värde och dels från påverkans omfattning. En stor påverkan på ett objekt (t.ex. ett naturområde eller en recipient) av litet värde kan bedömas som liten konsekvens medan en mindre påverkan på ett objekt av stort värde kan bedömas som en måttlig konsekvens. En stor påverkan på ett värdefullt objekt blir en stor konsekvens.

MKB:n fokuserar på att beskriva konsekvenserna av de kommunövergripande spelreglerna men redovisar även, i relevanta fall, konsekvenserna för utpekade utvecklingsområden för sig.

Konsekvensbedömningen baseras på vilka emissioner som planen ger upphov till, skyddsvärden och störningskällor i omgivningen samt omfattning av påverkan. Skyddsvärden och påverkan identifieras framförallt utifrån genomförda utredningar och kommunala planer. Under varje miljöaspekt presenteras relevanta mål (nationella och regionala, kommunala miljömål saknas eftersom kommunen arbetar med att uppdatera sina styrande dokument för energi-, klimat- och miljöfrågor) och andra bedömningsgrunder som ansetts vara relevanta för planen samt förutsättningar och planens konsekvenser för aktuell miljöaspekt. Under rubriken konsekvenser redovisas med kursiv text vad Vingåkers kommun vill åstadkomma och spelregler för genomförandet. Under respektive miljöaspekt görs sedan en översiktlig konsekvensbedömning av de spelregler som bedöms påverka miljöaspekten.

Följande bedömning görs;

- positiva konsekvenser
- negativa konsekvenser
- varken positiva eller negativa konsekvenser

Vidare anges för planen, vid behov, förslag på åtgärder som bör vidtas för att eventuella negativa effekter av planen ska minimeras.

Naturmiljö och landskapsbild

Under denna rubrik beskrivs konsekvenser för naturmiljön, med främsta utgångspunkt i de mål och spelregler som återfinns för naturmiljön, vattenfrågor, t.ex. VA, strandskydd, jord- och skogsbruk och dess påverkan på naturmiljön och landskapsbild. Alla spelregler som bedöms har inte tillkommit för att i första hand främja eller skydda naturmiljön, men spelreglerna kan ändå ha indirekt påverkan för naturmiljön. Ett exempel på det är spelregler för dricksvatten och VA.

Bedömningsgrunder

Bedömningsgrunderna omfattar relevanta miljömål, utpekade riksintressen och strandskydd (vilket beskrivs i översiktsplanen).

Nationella miljömål:

Ett rikt växt- och djurliv

Den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd.

Ett rikt odlingslandskap

Odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion skall skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks.

Levande sjöar och vattendrag

Sjöar och vattendrag skall vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer skall bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhållande funktion skall bevaras samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas.

Regionala miljömål (Södermanlands län)

- 2010 skall arealen hävdade betesmarker inte ha minskat jämfört med år 2000 och alla naturbetesmarker som inventerades i ängs- och betesmarksinventeringen ska vara väl hävdade och skötas på ett ändamålsenligt sätt för att bevara befintliga natur- och kulturmiljövärden.
- 2010 skall arealen skogsbeten ha ökat med minst 300 ha jämfört med år 2001.
- 2010 skall arealen hävdade slätterängar ha ökat med minst 250 ha jämfört med år 2000 och alla slätterängar som inventerades i ängs- och betesmarksinventeringen ska vara väl hävdade och skötas på ett ändamålsenligt sätt för att bevara befintliga natur- och kulturmiljövärden.
- Senast 2010 skall samtliga naturtyper i länet genom skydd, skötsel, nyskapande och/eller restaurering nått ett tillstånd så att förlusten av den biologiska mångfalden minskar.
- Senast år 2010 ska biologisk mångfald och biologiska resurser såväl på land som i vatten nyttjas på ett hållbart sätt så att biologisk mångfald upprätthålls på landskapsnivå.
- Senast år 2009 skall vattenförsörjningsplaner med vattenskyddsområden och skyddsbestämmelser ha upprättats för alla allmänna och större enskilda ytvattentäkter. Med större ytvattentäkter avses ytvatten som nyttjas för vattenförsörjning till fler än 50 personer eller distribuerar mer än 10 m³.

Riksintresse naturvård (Miljöbalken 3 kap)

Områden av riksintresse för naturvården ska representera huvuddragen i svensk natur, belysa landskapets utveckling och visa mångfalden i naturen. Naturvårdsverket och länsstyrelserna har inom varje naturgeografisk region valt ut de områden som bäst företräder regionens olika landskaps- och naturtyper i enlighet med 3 kap. 6 § miljöbalken. Naturvårdsverket bedömer ett område som särskilt värdefullt om det innehåller flera olika högt värderade naturtyper eller har en kombination av företeelser som beskriver ett historiskt utvecklingsförlopp eller en bildningsprocess (exempelvis landhöjningen). Förekomst av skyddsvärda arter kan bidra till att ett område betraktas som riksintressant, även om områdets innehåll av biotoper väger högre än enskilda arter.

Vingåkers kommun

Förutsättningar

Vingåkers kommun har rika och varierande naturtyper. Dessa består av en småskalig väv av våtmarker, sjöar, skogar, dalgångar och det kulturpåverkade odlingslandskapet. Naturvärdena är kopplade till den ekologiska kvaliteten på dessa områden och sambanden mellan dem. Vingåkers natur är i stor utsträckning kulturellt påverkad där påverkan på landskapet ofta har skapat höga natur- och kulturvärden. I odlingslandskapet är mänsklig närvaro genom lantbrukets påverkan en förutsättning för att upprätthålla höga naturvärden. Naturvärdena är därmed också kopplade till fungerande boendeförhållanden på landsbygden och efterfrågan på produkter från jord- och skogsbruk, gärna med hållbara brukningsmetoder. Med sådan efterfrågan finns förutsättningar för att bibehålla och utveckla biotoper som ängar, betade marker och andra landskap som har nyckelfunktioner för höga naturvärden. Odlingslandskapets kontrast är mindre påverkade skogar, våtmarker, kärr och sjöar där orördhet ofta borgar för höga naturvärden.

Naturresevat och Natura 2000-områden

Ett antal naturresevat och Natura 2000-områden finns i Vingåkers kommun. Dessa har bildats både till förmån för naturvård och till förmån för friluftslivet. Följande skyddade naturområden finns i Vingåkers kommun;

Naturresevat

- Igelbålen består av flera naturtyper som sjö, kärr, hagmark och skog.
- Tomsängen är ett värdefullt lövskogsområde som i norr består av ädellövskog och i söder av trädklädda betesmarker.
- Perstorpsskogen är ett stort sammanhängande och relativt opåverkat barrskogsområde med mångfald av arter som finns knutet till den långa skogliga kontinuiteten och den döda veden.

Natura 2000

- Igelbålen
- Tomsängen
- Forsby-Kalkugnstorp
- Nya kärren
- Skenäs-Sundängen
- Torsmossen
- Ödesängssjön
- Näsnaren

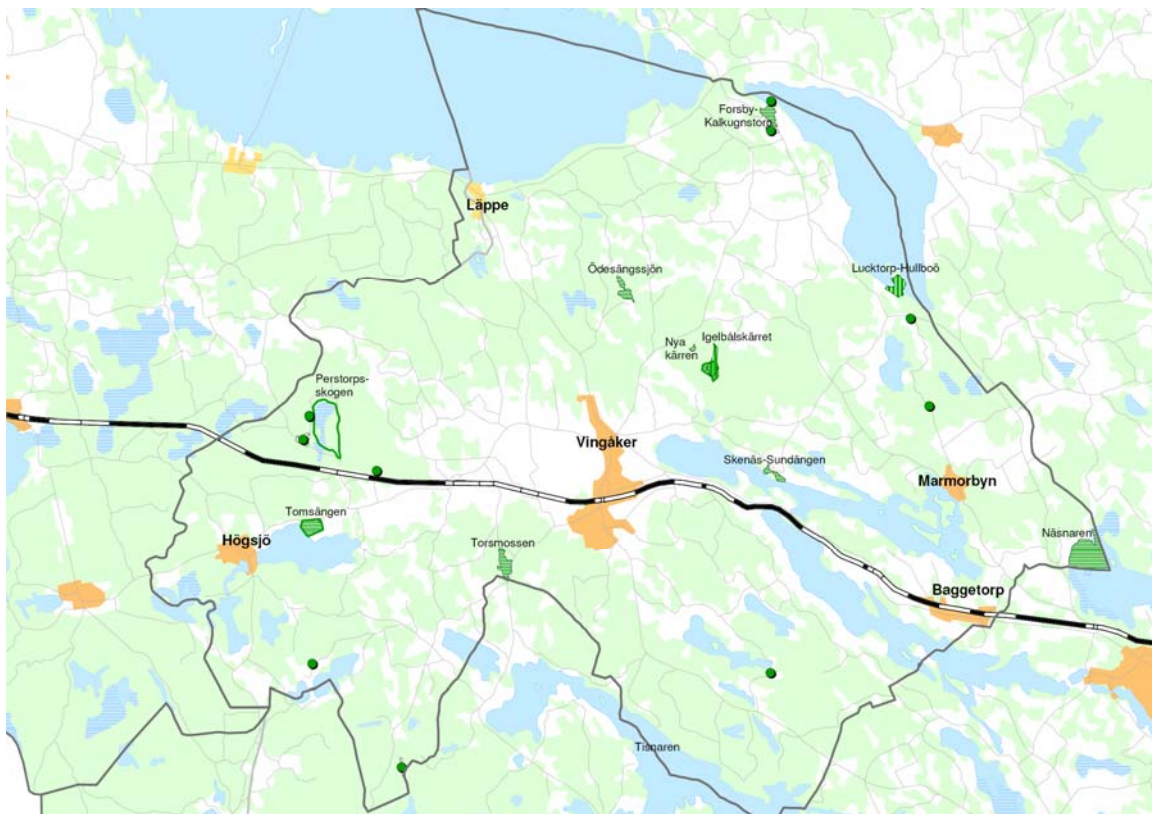
Riksintressen för naturvård

I Vingåkers kommun är Lucktorp-Hullboö och Igelbålsskärrutpekade som riksintressen för naturvård.

Lucktorp-Hullboö ligger vid södra delen av sjön Öljaren och är ett representativt odlingslandskap i skogsbygd med lång kontinuitet kring gården Lucktorp och på Hullas utmarker på Hullboö. Området utgörs av ängar och naturbetesmarker med art- och individrika växtsamhällen. Området ingår i Länsstyrelsens program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden.

Vingåkers kommun

Igelbålskärrret är ett rikkärr med välutvecklad och sällsynt kalkgynnad flora. Kärrret är ett av länets förnämsta och mest värdefulla rikkärr men hotas av igenväxning. I områdets norra del finns örtrika sumpskogar och längre mot norr en örtrik dalgång med grova granar. Igelbålskärrret ligger i en dalgång som förbinder jordbrukslandskapet vid Österåker med slättlandet vid västra Kolsnaren. Sjön avvattnas söderut via en sumpskog och ett dike ned till sjön Bålen, vilken har sitt utlopp i Kolsnaren.

Figur 2 Karta över naturvärden i Vingåkers kommun.

Tätortsnära natur

Tätortsnära natur är i sig värdefull i och med dess tillgänglighet. De mest nyttjade naturområdena är skogarna och strövområdena som omger Vingåkers tätort. Dessa områden är anpassade för ett aktivt friluftsliv.

Strandskydd

För gällande strandskydd i kommunen hänvisas till beskrivningen i översiktsplanen.

Vattenskyddsområden

För Lyttersta, som är kommunens dricksvattentäkt, har som en första etapp ett mindre vattenskyddsområde med bestämmelser fastställts. Sydväst om Österåker finns ytterligare ett vattenskyddsområde. I Forsby finns en vattentäkt.

Konsekvenser av planförslaget

Kommunen ska värna ett hållbart och bärkraftigt jord- och skogsbruk gentemot åtgärder som negativt påverkar framtida produktion.

Det är viktigt att slå vakt om det öppna kulturlandskapet, inte minst för turism- och upplevelsesektorn.

 Ett stort antal av Sveriges hotade arter är knutna till odlingslandskapet och beroende av bärkraftiga lantbruk och till de miljöer som t.ex. betande djur och slätter skapar. Att slå vakt om bärkraftigt lantbruk är vid sidan om kulturmiljöaspekten att betrakta som ett positivt förhållningssätt för att bibehålla värdefull naturmiljö och biologisk mångfald. Det är dock viktigt att arbeta för ökad hållbarhet inom lantbruket där insatser för att minimera läckage av näringsämnen är centralt.

Attraktiva bostadslägen, gärna med närhet till vatten eller andra kvaliteter, ska utvecklas.

I Vingåkers kommun bedöms strandområdena kring Marmorbyn, Baggetorp, Viala, Läppe och Högsjö vara områden där lättnader av strandskyddet skulle ha en positiv inverkan på landsbygdsutvecklingen.

 Genom översiktsplanen anger Vingåkers kommun områden som kan vara lämpliga för lättnader i strandskyddet. Syftet med att redovisa områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen är att stimulera den lokala och regionala utvecklingen i områden som har god tillgång till fria strandområden och där en viss byggnation kan ske utan att strandskyddets syften åsidosätts. Behovet av att stimulera en sådan utveckling finns främst i landsbygdsområden som inte är belägna i närheten av stora tätorter. Vingåkers kommun har genom översiktsplanen ansett att kommunen är av den typen där de nya reglerna om lättnader i strandskyddet kan tillämpas. Med ett färre antal människor boende på landsbygden minskar möjligheterna för att upprätthålla verksamheter och produktion som upprätthåller landskapsvärden och naturvärden. Att kommunen arbetar för att erbjuda attraktiva boendemiljöer är ett steg i att avflyttningstrender kan motverkas. I och med detta kan underlaget och engagemang för landskapsvärden och de naturvärden som följer med detta stärkas. Sådant engagemang kan dock inte tas för givet vilket ställer krav på aktivt landsbygdsutvecklingsarbete för att nå positiva effekter.

 Strandzoner är biologiskt värdefulla och känsliga områden. En del av syftet med strandskyddet är just de biologiska värdena i strandzonen. En exploatering i dessa lägen kan därför vara negativt för naturvärden då det riskerar att öka störningarna, öka det fysiska intrånget och störa ekologiska kopplingar mellan vatten och land. Den nya lagstiftningen uttrycker dock att området närmast stranden ska vara fri för passage för allmänheten, vilket även framgår av översiktsplanen. Vattenområden och den direkta strandzonen bör därigenom inte vara föremål för exploatering varför påverkan på dessa naturvärden begränsas. Exploateringarna medför dock ökad aktivitet i strandlinjen vilket kan medföra att naturmiljön ändå kan påverkas negativt genom störning. Vingåkers kommun har en sådan mängd av oexploaterade stränder att negativ påverkan blir begränsad i kommunen som helhet.

Viktiga spridningskorridorer, reproduktionsområden, rastplatser och uppväxtmiljöer för djur och växter ska värnas mot åtgärder som påverkar området negativt. Områden med höga naturvärden ska värnas. Rödlistade arter ska få möjlighet att fortleva på den plats där de finns.

Vingåkers kommun

😊 Med tillämpning av denna spelregel finns stora förutsättningar att nya exploateringar lokaliseras på platser där det finns liten risk för kollision med höga naturvärden. Spelregeln ger förutsättningar att planera för de bostadsområden som tillkommer på grund av lättnader i strandskyddet. Detaljplanering av nya exploateringsområden bör leda till att spelregeln uppfylls i varje enskilt fall.

Figur 3. Allé vid Forsby. Generellt biotopskydd gäller vid alléer eftersom de utgör livsmiljö för hotade djur- eller växtarter eller är särskilt skyddsvärda.

Grönområden med höga stadsbilda-, natur- eller friluftsvärden ska värnas mot åtgärder som påverkar området negativt.

😊 Genom att värna områden med höga stadsbilda- och naturvärden kan viktiga områden skyddas i kommunen.

Vid prövning av täktverksamhet kommer dess påverkan på vattensförsörjningen samt de områden som angivits skyddsvärda med hänsyn till naturvärden, kulturvärden och rörligt friluftsliv, att prövas.

😊 Spelregeln är i linje med miljöbalkens intentioner om naturresurshushållning där åsformationer sparas om möjligt med hänsyn till deras stora värden. Detta bedöms som positivt. Prövning av påverkan på skyddsvärda naturområden kan medverka till att skydda naturområden mot negativa effekter.

Underlag för att skydda tre nya natur-/kulturområden ska tas fram.

😊 Ett ökat skydd av naturområden bedöms ge ökade förutsättningar för naturmiljön, men behöver också planeras i samråd med lokala intressenter för positivt gensvar. Ett gott

Vingåkers kommun

underlag kan ge bra vägledning till var och i vilken form ytterligare skyddade områden kan vara lämpliga.

Energimyndigheten har bedömt att ett område i de norra delarna av kommunen är ett riksintresse för vindbruk. Inom området som är bedömt som riksintresse för vindkraft finns även andra starka intressen. Området från strandkanten till 100 meter bortom riksväg 214 är till exempel ett mycket attraktivt område för friluftslivet och viktigt för orters utveckling. Kommunen ser därför att det skulle kunna vara aktuellt att undanta detta område från avgränsningen. Kommunen har en positiv inställning till vindbruk. Frågan behandlas ytterligare i det tematiska tillägget till översiktsplanen gällande vindkraft.

 Forskningen hittills tyder på att djurlivet påverkas i mycket begränsad omfattning av vindkraftverk. Genomförda undersökningar har visat att fåglar i mycket liten omfattning krockar eller i övrigt påverkas av vindkraftverk. Däremot finns det indikationer på att fladdermöss oftare krockar med verken. Detta kan få särskilt negativa konsekvenser för arten eftersom fladdermöss har låg reproduktionstakt. Vid passage av enstaka vindkraftverk tyder undersökningar på att kollisionsrisken är relativt liten, däremot är det inte helt klarlagt hur påverkan ser ut vid större vindkraftsparker. I utpekade riksintresser förekommer inte några skyddade naturområden varpå risken för konflikt mellan vindkraftsintresset och naturmiljön bedöms som liten. Inventeringar av t.ex. för arters flyttstråk, häckningslokaler och födosöksområden i och omkring en föreslagen vindkraftspark kan ge viktigt underlag om lokala förhållanden vid mer detaljerad planering av större vindkraftsområden.

 Omfattande vindkraftetablering upplevs i många fall som negativt för landskapsbilden, genom att vindkraftverken för in nya element i landskapet. Omfattning, placering och människors intresse av vindkraft styr dock i stor utsträckning om vindkraft upplevs som positivt eller negativt.

 En omfattande utbyggnad av vindkraften är generellt positiv för regionala och globala naturvärden eftersom den bidrar till minskad växthuseffekt, mindre försurning och övergödning samt mindre utsläpp av luftföroreningar.

Kommunen bör även sträva efter att öka tillgängligheten till kraftledningsnätet för lokala producenter för att främja utvecklingen av förnyelsebar energi.

 Med diversifierande och ökande möjligheter till försörjning för lantbruksföretagare stärks även förutsättningarna för dessa att bedriva sin verksamhet varför kommunens ambition kan få positiva effekter på bland annat landskaps- och naturvärden.

Det är viktigt med vattenskyddsområden och vattenskyddsbestämmelser för att säkra dricksvattenförsörjningen. För Lyttersta, som är kommunens dricksvattentäkt, har som en första etapp, ett mindre vattenskyddsområde med bestämmelser fastställts.

 Genom att bestämma skyddsområde och vattenskyddsbestämmelser för Lyttersta vattentäkt säkerställs dricksvattnets kvalitet, vilket bedöms vara positivt. Eftersom syftet med vattenskyddsbestämmelserna är att skydda vattentäkten, brukar det också innebära indirekta förbättringar för vattenmiljön i dricksvattentäkten genom t.ex. mindre näringsläckage och föroreningar i tillrinningen.

Vingåkers kommun

Kommunen bör upprätta ägardirektiv till Vingåker vatten och avfall AB om att, i nära samverkan med Vingåkers kommun, upprätta en samlad VA-plan för kommunen.

 En VA-plan innebär att kommunen tar ett samlat grepp om VA-frågan och avgör var eventuell utbyggnad av verksamhetsområden ska ske. Genom att områden prioriteras för kommunalt VA eller andra lösningar för vatten- och avlopp kan minskad belastning på naturmiljön förväntas, genom bl.a. minskat vattenuttag i känsliga områden och minskade utsläpp av t.ex. näringsämnen till känsliga sjöar och vattendrag.

Enligt lagen om allmänna vattentjänster är kommunen ansvarig att tillhandahålla vatten och avloppstjänster för samlad bostadsbebyggelse om det behövs ur miljö- eller hälsoskyddssynpunkt. Det är särskilt viktigt att ha detta i åtanke vid planering av eventuella bostadsområden utanför nuvarande tätbebyggelse eller vid omvandling av fritidsbebyggelse till permanent bebyggelse.

 Genom att redan vid planering av ny bebyggelse eller omvandlingsområden överväga om kommunen ska erbjuda vatten- och avloppstjänster i området, kan onödiga uttag av vatten eller utsläpp till vatten minimeras, vilket bedöms vara bra för naturmiljön.

Sammanfattning av planförslagets konsekvenser

Vingåkers kommun har sammantaget en god inställning till naturmiljön genom översiktsplanens spelregler. Genom att aktivt arbeta för att befolkningen inte ska minska i glesbygd och samtidigt ta tydlig ställning för ett bärkraftigt jord- och skogsbruk skapas förutsättningar för att landskaps- och naturvärden även fortsättningsvis ska värderas och utvecklas. Kan odlingslandskapets och andra naturtypers naturvärden upprätthållas skapas förutsättningar för god utveckling av miljömål som rikt odlingslandskap, ett rikt växt och djurliv.

För att öka attraktiviteten för boende i Vingåkers kommun anges i översiktsplanen områden för lättnader i strandskyddet i syfte att erbjuda bostäder i attraktiva lägen. Exploatering av strandzoner är känsligt med hänsyn till naturvärden. De exploateringsmöjligheter som bereds enligt översiktsplanen är av begränsad omfattning i förhållande till den mängd orörda strandzoner som finns i Vingåkers kommun. Med anledning av att utvecklingsområdena planeras i anslutning till befintlig bebyggelse/småsamhällen bedöms påverkan på naturvärden i de flesta fall vara begränsad. I samband med framtagandet av förslag över vilka tätorter där lättnader i strandskyddet är till gagn för landsbygdsutveckling har även natur- och kulturmiljöintressen vägts in. Exempelvis så har kommunen inte valt att föreslå inte lättnader i strandskyddet i Österåker då det bedömts att de negativa effekterna på natur- och kulturmiljön skulle bli för stora. LIS-områdena har också justerats med hänsyn till kända naturvärden. Kunskapsläget är dock inte fullständigt för alla delar vilket innebär att inventeringar bör ske vid planläggning.

För samtliga utvecklingsområden kommer miljöfrågor att beaktas i form av en behovsbedömning vid detaljplanering med hänsyn till att lokala omständigheter kan avgöra typ och storlek på påverkan. Det är viktigt att nya bostäder placeras på platser där naturmiljöer inte påverkas negativt i enlighet med spelregeln om viktiga spridningskorridorer, reproduktionsområden etc. vilket bör avgöras noggrannare i kommande detaljplanering. Bostadsområdenas utformning och exakt placering har stor betydelse för bedömningarna. En restriktivitet i muddring för båtplatser bör vara en

Vingåkers kommun

strategisk hållning från kommunens sida för att inte exploateringarna ska leda till negativa miljöeffekter i vatten.

Nyckelfaktorer för utvecklande av positiva naturvärden från inflyttning är att det i kommunen finns goda strategier för landsbygdsutveckling där inflyttade involveras och engageras i utvecklingsarbetet av landskapets natur och kulturvärden samt att tillkommande bebyggelse placeras och utformas i enlighet med naturvärden.

De geografiskt anknutna områden som anges för förändring (landsbygdsutveckling och infrastruktursatsningar) har sådan geografisk placering att de inte bedöms komma i konflikt med Natura 2000-områden eller naturreservat. De i översiktsplanen angivna spelreglerna bedöms inte lägga hinder i vägen för en fortsatt god utveckling av värdena i kommunens naturskyddade områden.

Konsekvenser av nollalternativet

För nollalternativet bedöms det jämfört med planförslaget finnas sämre förutsättningar för tydliga satsningar mot landsbygdsutveckling där jord- och skogsbruk värnas, där det satsas på förnyelsebar energiproduktion och där bebyggelse koncentreras till utpekade utvecklingsområden. Med sämre attraktivitet och sämre förutsättningar för näringar på landsbygd bedöms nollalternativet ge sämre förutsättningar att vidmakthålla och utveckla naturvärden inom det för naturmiljö betydelsefulla odlingslandskapet. Nollalternativet innebär att det inte blir några lättnader i strandskyddet. En avsaknad av utpekade områden där lättnader i strandskyddet råder kan ha en negativ effekt för landsbygdsutvecklingen och att landsbygden avfolkas. En minskad exploatering skulle innebära att naturmiljön i strandzonen inte påverkas i samma utsträckning. Dock skulle avsaknaden av en samlad strategi för bebyggelseutvecklingen kunna medföra en mer spridd exploatering och eventuellt påverka fler strandpartier och som inte ligger i anslutning till befintliga orter. Belastningen på sjöar och vattendrag kan bli högre i ett nollalternativ jämfört planförslaget eftersom bebyggelse bedöms bli mer spridd med sämre förutsättningar för VA-anslutningar samt genom att det råder större osäkerhet huruvida en samlad VA-plan kommer att upprättas.

Kulturmiljö

Under denna rubrik beskrivs konsekvenser för kulturmiljön, med främsta utgångspunkt i mål och spelregler som rör kulturmiljö, bebyggelse, jord- och skogsbruk och dess påverkan på kulturmiljön.

Bedömningsgrunder

Bedömningsgrunderna omfattar relevanta miljömål, utpekade riksintressen och områden med kulturmiljöintressen (anges i planen).

Nationella miljömål

Ett rikt odlingslandskap

Odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion skall skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks.

God bebyggd miljö

Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas tillvara och utvecklas.

Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.

Regionala miljömål (Södermanlands län)

- 2010 skall mängden kulturbärande landskapselement inte ha minskat och andelen kulturbärande landskapselement som vårdas skall ha ökat med 70 procent jämfört med år 2000.
- Lantbrukets kulturhistoriskt värdefulla ekonomibygnader i länet skall bevaras och brukas. Senast år 2008 skall ekonomibygnaderna prioriteras i arbetet med regionala landskapsprojekt.
- Senast år 2010 skall fysisk planering och samhällsbyggande grundas på program och strategier för hur kulturhistoriska och estetiska värden skall tas till vara och utvecklas.
- Bebyggelsens kulturhistoriska värden skall senast år 2010 vara identifierade och ha en långsiktigt hållbar förvaltning.

Riksintressen för kulturmiljö

I enlighet med miljöbalkens 3 och 4 kapitel har Riksantikvarieämbetet pekat ut områden som är av riksintresse på grund av höga kulturmiljövärden. Kulturmiljövärdens riksintressen är en viktig del av ett områdes lokala karaktär och kvalitet genom att det där – tydligare än på andra platser – går att avläsa tidsdjup och särprägel. Sammantaget illustrerar riksintresseområdena en pedagogisk, spännande och intresseväckande mosaik av landets och befolkningens utveckling. Syftet med riksintressen är att nationella intressen ska hävdas i beslut om markanvändning. Områdena ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada de värden som är av riksintresse. Det kan vara områden av betydelse för bevarande eller utveckling.

Förutsättningar

En inventering av värdefulla kulturmiljöer i kommunen har tagits fram av länsstyrelsen.³ I denna angavs tio områden som intressanta för kulturminnesvärden, vilka beskrivs i översiktsplanen.

Riksantikvarieämbetet har bedömt vilka områden i kommunen som är av riksintresse för kulturmiljövärden. Dessa finns i Österåker och Högsjö.

³ Södermanlands museum 1987. Sörmlandsbygden 1988:1.

Vingåkers kommun

Högsjö är ett brukssamhälle med omland och spår i bebyggelsen från 1600-talet till modern tid. Vid Högsjö säteri anlades på 1600-talet ett järnbruk. Sedan detta nedlagts år 1874 ersattes det av ullspinneri och maskinfiltfabrik. I området finns äldre industribyggnader, och skilda generationer av tidstypiska arbetarbostäder och egnahem från 1800-talets slut till 1960-tal. Högsjö säteri är en herrgårdsanläggning med flyglar från 1700-talet, ett gårdskapell från 1780-talet, en fatbursbyggnad från 1600-talet och en stenladugård från 1861 uppförd i normandisk stil. Alléer leder upp till herrgården. Godset omges av skogsbygd med små odlingsytor och stenmurar, odlingsrösen, kolbottnar m.m.

Österåkersbygden är ett särpräglad odlingslandskap vid sjön Öljaren med stora byar, gårdar och torp som speglar en varierad förindustriell tillverkning som komplement till jordbruket. Odlingslandskapet är lagaskiftat och innehåller öppna diken, många långa stenmurar, ängs- och hagmarker och enhetlig 1800-talsbebyggelse. De ovanligt stora byarna är Ättersta, Hulta och Säby samt sockencentrum i Österåkers kyrkby. Forsby herrgård har tidigare varit mejeri där det även funnits en ångsåg. I området finns lämningar efter brytning av järnmalm och kalk, kalkugnsrester samt gravfält från äldre och yngre järnålder.

Konsekvenser av planförslaget

Särskild hänsyn ska tas kulturvårdsintresset vid till- ny- och ombyggnad i dessa områden.

Med ovanstående inställning anger Vingåkers kommun att utpekade kulturmiljöer ska respekteras. Om tillkommande bebyggelse inte tillåts skada områdenas värde finns goda förutsättningar för utveckling av kommunens kulturmiljövärden.

I Vingåkers kommun bedöms strandområdena kring Marmorbyn, Baggetorp, Viala, Läppe och Högsjö vara områden där lättnader av strandskyddet skulle ha en positiv inverkan på landsbygdsutvecklingen.

Att verka för att undvika avbefolkning är angeläget för att skapa underlag för en aktiv, utvecklad och levande kulturbygd varför tillkommande av attraktiva bostäder i princip bedöms positivt för kulturmiljö. Närmare placering och utformning av bebyggelse är dock avgörande för hur exploatering påverkar respektive område och deras kulturvärden.

Varje bebyggelse med anledning av lättnader i strandskyddet i riksintresseområden bör bedömas särskilt, så att den inte påtagligt skadar riksintresset.

Spelregeln bedöms som positiv, eftersom den säkerställer att bebyggelseutveckling inte skadar riksintresset påtagligt, vilket bedöms skydda riksintresset ytterligare.

I Miljöbalken anges att områden som är av riksintresse för kulturvården ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada kulturmiljön. Vid eventuell fortsatt bebyggelse av dessa områden är det därför viktigt att skydda områdena från åtgärder som ändrar områdets karaktär.

Spelregeln bedöms som positiv för kulturmiljön eftersom den tydligt visar att kommunen vill skydda riksintresseområdenas karaktär.

Vingåkers kommun

Ny bebyggelse på landsbygden ska, med beaktande av kulturhistoriska värden, koncentreras till stråket mellan Vingåker och Baggetorp samt befintliga by- och gårdsbildningar med utbyggd infrastruktur. I enstaka fall kan inte byggnader i andra lägen uteslutas.

 Det är positivt för kulturmiljön med en spelregel om att riksintressen och andra intressen för kulturmiljö skyddas genom att krav ställs på planerad exploatering. Genom att ny bebyggelse tillkommer i anslutning till befintlig bebyggelse kan de mindre orterna växa till utifrån befintliga knutpunkter.

Det är viktigt att slå vakt om det öppna kulturlandskapet, inte minst för turism- och upplevelsesektorn.

 Det öppna kulturlandskapet är en viktig del av kulturmiljön. Att kommunen vill värna om detta bedöms som positivt ur kulturmiljösynpunkt. Genom det genomgående förhållningssättet i översiktsplanen om att stärka befolkningsunderlaget på landsbygden och värna strukturer som stärker naturvärden skapar man förutsättningar för att säkra ett antal komponenter som utgör kulturmiljön och till denna kopplade upplevelsevärden.

Ett kulturmiljöprogram skulle kunna uppfylla flera ändamål. Syftet med kulturmiljöprogrammet är att det i första hand ska användas i kommunens samhällsplanering och ge riktlinjer för handläggning av bygglovärenden och för vård och säkerställande av bebyggelsen.

 Ett kulturmiljöprogram ger stora möjligheter till att kulturmiljöaspekter synliggörs både vid exploatering och även bland allmänheten. Ett annat syfte med kulturmiljöprogram är att öka kunskapen om kulturmiljön i kommunen och väcka intresse och förståelse för den historiska dimensionen i landskapet.

Sammanfattning av planförslagets konsekvenser

Likt det är beskrivet under naturmiljö är inflyttning eller åtminstone undvikande av avflyttning en förutsättning för en levande landsbygd i Vingåkers kommun vilket även stärker förutsättningarna för en rik kulturmiljö. Det bedöms som positivt att spelreglerna anger att det krävs stor hänsyn till kulturmiljön vid nyexploatering och att nya utvecklingsområden till stor del placeras i anknytning till befintliga by- och gårdsbildningar med utbyggd infrastruktur, s.k. ”stråk”. Anledningen är att den historiska dimensionen i kulturlandskapet kan bibehållas om historiska centrum kan behållas som levande, och tydliga, knutpunkter i olika områden. Att Vingåker planerar att ta fram ett program för kulturmiljö ökar också möjligheten för en god hantering av kulturmiljöfrågan och möjligheten att öka kunskapen, intresset och förståelsen för kulturmiljön. Fortsatt markanvändning för upprätthållande av ett rikt odlingslandskap är i många delar en förutsättning för rika kulturmiljöer, inte minst inom riksintresset för kulturmiljö i Österåker. Kommunens inställning om att värna ett bärkraftigt jord- och skogsbruk är därför av betydelse för kulturmiljövärden.

Konsekvenser av nollalternativet

Eftersom bebyggelsen i nollalternativet inte styrs till vissa områden kopplade till befintliga orter, kan en mer spridd bebyggelse uppstå, vilket kan leda till att bebyggelse uppstår på sämre plats från kulturmiljösynpunkt. I nollalternativet bedöms sannolikheten för att ett kulturmiljöprogram genomförs som låg, varför även dess potential att öka kunskapen,

Vingåkers kommun

intresset och förståelsen för kulturmiljön saknas. I nollalternativet görs mindre ansträngningar jämfört planförslaget för attraktiviteten avseende boende och näringar på landsbygden, vilket kan ge sämre underlag och förutsättningar för verksamheter som krävs för att bibehålla det öppna kulturlandskapet.

Rekreation och friluftsliv

Under denna rubrik beskrivs konsekvenser för rekreation och friluftsliv, med främsta utgångspunkt i de mål och spelregler som rör friluftsliv, strandskydd och bebyggelse.

Bedömningsgrunder

Bedömningsgrunderna omfattar miljömål, utpekade riksintressen och strandskydd (vilket beskrivs i översiktsplanen).

Nationella miljömål

God bebyggd miljö

Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas tillvara och utvecklas.

Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.

Levande skogar

Skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion skall skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas.

Levande sjöar och vattendrag

Sjöar och vattendrag skall vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer skall bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion skall bevaras, samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas.

Regionala miljömål (Södermanlands län)

- Senast år 2010 skall fysisk planering och samhällsbyggande grundas på program och strategier för hur grön- och vattenområden i tätorter och tätortsnära områden skall bevaras, vårdas och utvecklas för såväl natur- som kulturmiljö- som friluftslivsmål, samt hur andelen hårdgjord yta i dessa miljöer fortsatt begränsas.
- Skogens betydelse för naturupplevelser och friluftsliv tas tillvara.

Förutsättningar

Möjligheterna till ett rikt friluftsliv är stora i kommunen. Detta har stor betydelse för invånarnas livskvalitet och kommunens attraktivitet som bostadsort. Inom korta gångavstånd finns god tillgång till skog, öppen mark och vackra sjöar. Här finns ofta iordningställda friluftsanläggningar med vandringsleder, skidspår, badplatser med mera för ett aktivt friluftsliv.

Följande sjöar och markområden är av stort intresse för det rörliga friluftslivet:

- Grävsjön
- Tisnaren (Lyttersta)
- Hjälmarens
- Vingåkersån
- Igelbålen
- Viren

Vingåkers kommun

- Kolsnaren
- Öljaren

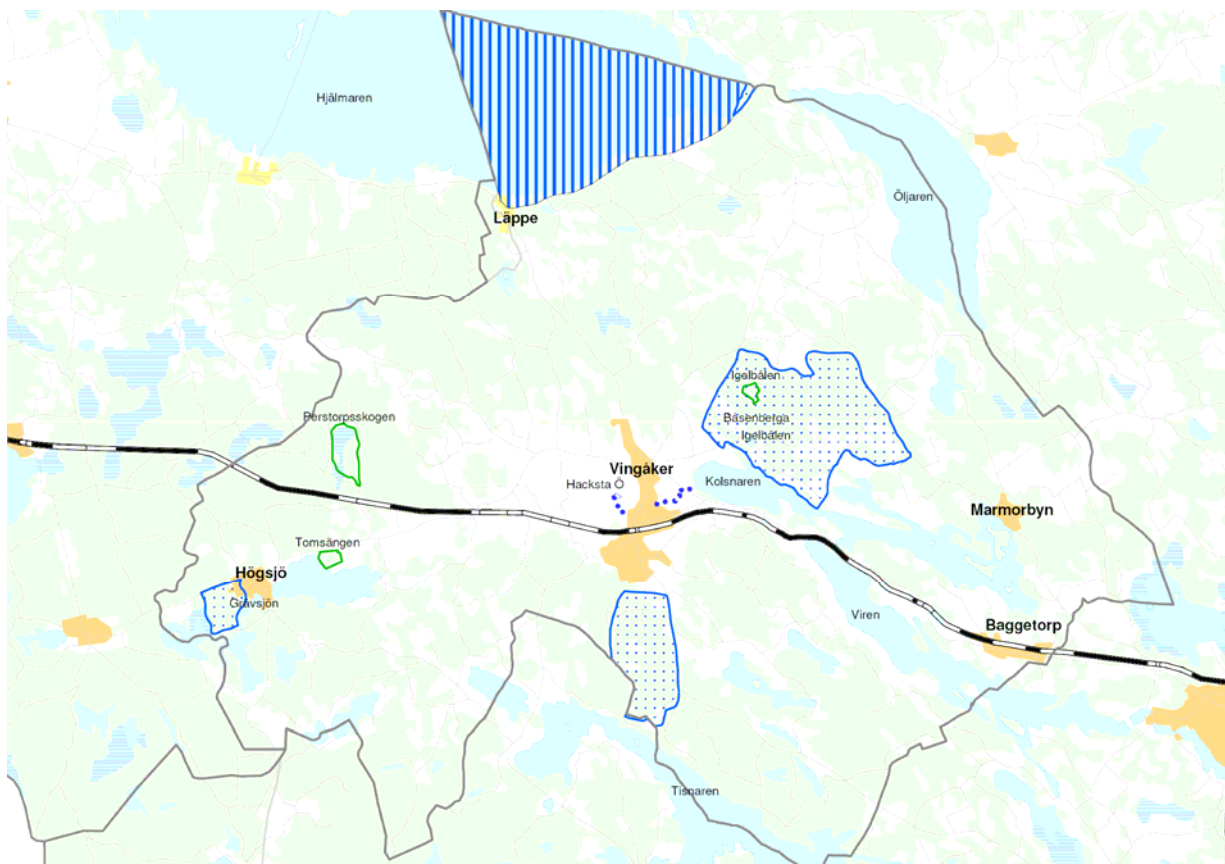
Förutom de angivna sjöarna och vattendragen finns också Båsenbergaområdet med elljusspår, skidbacke, grillplatser och golfbana,⁴ området söder om Vingåker mot Lyttersta, Hackstaö och området söder om Högsjö som närströvområden.

Riksintresse för friluftsliv

Naturvårdsverket har bedömt att ett område i kommunen, Hjälmaren, är ett riksintresse för rörligt friluftsliv. Riksintresset omfattar hela Hjälmaren och således fler kommuner än Vingåkers kommun. Hjälmarens storlek, goda vattenkvalitet, goda fiskemöjligheter, arkipelager och omgivningar av geologiskt, botaniska och zoologiska intresse samt anordningar för friluftslivet ger sjön dess stora värde för det rörliga friluftslivet. I Vingåkers del av riksintresseområdet utmärker sig framförallt Läppe på södra Hjälmarenstranden, med camping- och badplats samt en mindre båthamn. Nordväst om Rörvik i Vingåkers kommun finns ett strövområde och i anslutning till detta finns bad- och campingplats.

Naturresevat av intresse för friluftsliv

I Vingåkers kommun finns följande tre områden avsatta som naturresevat, och syftet med dessa är delvis att säkerställa friluftslivets intressen.

Figur 4. Karta över friluftslivsområden

⁴ http://www.stockholmcountyside.se/t/Page_741.aspx, 2009-07-13.

Vingåkers kommun

Igelbålen

Igelbålen består av flera naturtyper som sjö, kärr, hagmark och skog. Området skall nyttjas för friluftsliv på ett sätt som är förenligt med naturvårdsintressen.⁵

Tomsängen

Naturreseptatet ska erbjuda allmänheten möjlighet till rekreation och rika natur- och kulturupplevelser.⁶

Perstorpsskogen

Friluftsliv som grundar sig på allemansrätten ska kunna bedrivas i hela reservatet, och besökare ska kunna se och uppleva områdets typiska livsmiljöer och arter.⁷

Konsekvenser av planförslaget

Bostäder ska ha nära till grönområden av hög kvalitet.

Spelregeln bedöms vara positiv, eftersom friluftsliv och rekreation underlättas om det finns områden för friluftsliv och rekreation i närheten av bostaden. Det blir då enklare för boende att röra sig i naturen, vilket i sin tur kan leda t.ex. till bättre hälsa och ökad förståelse för naturen.

Utformningen av utemiljön ska på ett jämlikt sätt bidra till trygghet och säkerhet.

Trygghet är en viktig faktor för rekreation och friluftsliv. Med trygghet i ett område ökar sannolikheten att det utnyttjas för rekreation.

Särskilt angelägna är gång- och cykelvägar för att förbättra skolbarns väg till skolan samt för att tillgodose en god tillgänglighet till viktiga friluftsområden.

Gång- och cykelvägar ökar tillgängligheten till friluftsområden och gör att dessa blir tillgängliga även för ej bilburna besökare. Med bra gång- och cykelvägar kan fler lockas till friluftsområden och resan dit upplevas som tryggare.

Grönområden med höga friluftsvärden ska så långt som möjligt värnas mot åtgärder som påverkar området negativt. Övriga områden av betydelse för friluftslivet ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada natur- eller kulturmiljön.

Genom att värna grönområden med höga friluftsvärden och andra områden med betydelse för friluftslivet kan kommunen säkerställa att fortsatt möjlighet till rekreation och friluftsliv ges. Genom att områden som är populära för friluftsliv ofta innehåller andra värden, såsom kultur- och naturmiljövärden, uppstår då också synergieffekter med skydd och utveckling av dessa aspekter.

⁵ <http://www.lansstyrelsen.se/sodermanland/amnen/Naturvard/Naturreseptat/vingaker/igelbalen/>, 2009-07-13.

⁶ <http://www.lansstyrelsen.se/sodermanland/amnen/Naturvard/Naturreseptat/vingaker/tomsangen/>, 2009-07-13.

⁷ <http://www.lansstyrelsen.se/sodermanland/amnen/Naturvard/Naturreseptat/vingaker/perstorpsskogen/>, 2009-07-13.

Vingåkers kommun

Det är viktigt att slå vakt om det öppna kulturlandskapet, inte minst för turism och upplevelsesektorn.

 Genom att slå vakt om det öppna kulturlandskapet värnas en viktig beståndsdel i friluftsturismen, vilket bedöms vara positivt för friluftslivet.

Naturvårdsverket har bedömt ett område i kommunen, Hjälmarén, som riksintresse för friluftsliv. Riksintresset kommer att tillgodoses genom att man tar särskild hänsyn till riksintresset vid planering av ny bebyggelse i området. Projekt som kan utveckla friluftslivet kan ges företräde om det inte påverkar andra riksintressen i området. Tillkommande bebyggelse bör ske i anslutning till befintlig.

 Genom att ge utrymme för projekt som leder till utveckling av friluftslivet stärks riksintresset och utnyttjandet av det kan öka.

 En bebyggelseutveckling, om än restriktiv, i riksintresseområdet och utveckling i ovan nämnda orter inom riksintresseområdet kan medföra negativa konsekvenser för friluftslivet, då mark tas i anspråk för bebyggelse. Bebyggelsen kan också leda till barriärer som gör det svårt att ta sig fram i naturen och försämra tillgängligheten till friluftsområdet. Bebyggelseutveckling i området bör bedömas i varje fall, för att säkerställa att den inte påtagligt skadar riksintresset. Genom att förlägga tillkommande bebyggelse i anslutning till befintlig minimeras dock eventuell uppdelning av områden för friluftsliv.

 En restriktiv bebyggelseutveckling i området kan även medföra positiva konsekvenser, t.ex. i form av ökat serviceutbud eller kringstrukturer som kan vara till förmån för t.ex. friluftsturism. Med en övertänkt utformning av bebyggelsen kan friluftsområdet göras mer tillgängligt, t.ex. genom att det blir lättare att ta sig till området eller att området ges tydliga entréer.

Inom tätortsnära naturområden tillåts endast bebyggelse och anläggningar för friluftslivet. Inom tätortsnära naturområden bör kommunen förvärva all mark för att säkerställa området för rekreations- och friluftsändamål.

 Kommunen vill på detta sätt värna de tätortsnära naturområdena. Genom att förvärva mark med tätortsnära natur får kommunen större möjlighet att långsiktigt styra markanvändningen i dessa områden. Bebyggelse och anläggningar för friluftslivet kan locka fler människor till området, vilket bedöms vara bra eftersom fler då får möjlighet att bedriva friluftsliv i området.

Skogarna och strövområdena som omger Vingåker är anpassade för ett aktivt friluftsliv och är därför mycket intressanta att bevara. Kommunen har eftersträvat att köpa tätortsnära marker för att säkerställa skötsel och bevarande. Ett starkare skydd skulle bättre hävda bevarandet.

 I kommunen är det sannolikt störst tryck på den tätortsnära naturen nära Vingåker, både vad det gäller användning för rekreation och friluftsliv och vad det gäller annan markanvändning. Ett starkare skydd av dessa skogar och strövområden skulle ge större möjligheter att säkerställa att rekreations- och friluftslivsvärdena behålls.

Vingåkers kommun

Vid prövning av täktverksamhet kommer dess påverkan på vattenförsörjningen samt de områden som angivits skyddsvärda med hänsyn till naturvärden, kulturvärden och rörligt friluftsliv, att prövas.

 Genom att pröva täktverksamheter särskilt uppfylls miljömålen med avseende på skogars utveckling. En särskild prövning av täkters påverkan på områden som är viktiga för rörligt friluftsliv är positivt, eftersom det bedöms innebära att varje sådan exploatering vägs mot friluftslivets värden.

I Vingåkers kommun bedöms strandområdena kring Marmorbyn, Baggetorp, Viala, Lätte och Högsjö vara områden där lättnader av strandskyddet skulle ha en positiv inverkan på landsbygdsutvecklingen.

Noteras bör att oavsett lättnader i strandskyddet ska enligt lagstiftningen området närmast stranden vara fri för passage. Vid tätare bebyggelse är det viktigt att gränsen mellan privat och allmänt är tydlig. Då är det lämpligt att den fria passagen markeras i terrängen genom exempelvis ett staket, en häck eller annan markering. Vingåkers kommun ser det även som angeläget att lättnaderna inte ska påverka allmänhetens tillgänglighet till de kommunala badplatserna.

 Som tidigare konstaterats bedöms bevarande och utveckling av landsbygden vara viktig bl.a. för friluftsturismen. Lättnader i strandskyddet kan ha positiv inverkan på sådan utveckling.

 Ett av strandskyddets syften är att trygga förutsättningarna för allmänhetens friluftsliv. En lättnad i strandskyddet kan påverka friluftsliv och rekreation negativt, genom att strandlinjen blir mindre tillgänglig. Genom att lättnader i strandskyddet sker i anslutning till ovanstående orter minimeras dock påverkan för friluftslivet i kommunen som helhet, eftersom det finns många strandområden kvar där strandskyddet är intakt. Det är främst närrekreationen i ovanstående orter som bedöms påverkas, eftersom boende inte längre kan röra sig längs stranden och därmed behöver ta sig längre bort än tidigare för att få tillgång till strandzonen. Inom aktuella områden för lättnader i strandskyddet återfinns även platser som är extra intressanta för friluftslivet, t.ex. allmänna badplatser. Översiktsplanen anger att lättnader i strandskyddet inte ska påverka allmänhetens tillgänglighet till sådana platser, vilket också bedöms minimera konsekvenserna av lättnaderna i strandskyddet.

 Med de nya bestämmelserna ska en zon närmast stranden lämnas fri för allmänhetens passage, varför påverkan blir mindre än med de gamla strandskyddsbestämmelserna. Risk finns dock att även denna strandzon kan upplevas som privat av allmänheten och att man då undviker att passera i strandzonen. Genom tydlig utformning av områden där passage ska kunna ske, kan denna risk minimeras.

Varje bebyggelse med anledning av lättnader i strandskyddet i riksintresseområden bör bedömas särskilt, så att den inte påtagligt skadar riksintresset.

 Spelregeln bedöms som positiv, eftersom den säkerställer att bebyggelseutveckling inte skadar riksintresset påtagligt, vilket bedöms skydda riksintresset ytterligare.

Sammanfattning av planförslagets konsekvenser

Översiktsplanens intentioner bedöms medverka till att bevara och utveckla friluftslivet och rekreativsmöjligheterna i kommunen. Områden med värde för friluftsliv och rekreation värnas i hög utsträckning genom ökat skydd och i vissa områden finns planer på utveckling genom projekt som stärker friluftslivsvärden.

Planförslaget medger en ökad bebyggelse i ett flertal småorter i riksintresseområde för friluftsliv, vilket i första hand bedöms vara negativt då mark tas i anspråk och allmänhetens tillgänglighet till marken minskar. Samtidigt är en levande landsbygd och ett levande kulturlandskap något som uppskattas av många friluftsturister i kommunen, och en ökad bebyggelse kan tänkas ge mer service även till friluftsturismen. Genom att den bebyggelse som medges i riksintresseområdet knyts till befintlig bebyggelse minimeras påverkan. Varje bebyggelseutökning kommer att bedömas särskilt, så att den inte påtagligt skadar riksintresset. Riksintresset sträcker sig utanför kommunens gränser och inbegriper nästan hela Hjälmarén. Vid en bedömning av hur riksintresset påverkas kan det vara bra att även se till vilka möjligheter till friluftsliv som finns i de delar av riksintresset Hjälmarén som ligger utanför Vingåkers kommun.

Planförslaget föreslår lättnader i strandskydd för att ge positiv inverkan på landsbygdsutvecklingen i ett flertal orter. Detta bedöms i första hand påverka närrekreationen genom försämrade tillgänglighet till stranden i anslutning till dessa orter, eftersom kommunen har många sjöar och vattendrag med intakt strandskydd kvar. Vissa sjöar och vattendrag går in i Vingåkers grannkommuner. Vid lättnader i strandskydd i dessa vatten bör hänsyn tas till om sjön alls blir tillgänglig för allmänheten, oavsett kommun.

Konsekvenser av nollalternativet

I nollalternativet kommer områden för lättnader i strandskydd att saknas. Det bedöms innebära att färre dispenser från strandskyddet ges, och därmed att allmänhetens tillgänglighet till strandområden blir något bättre än i planförslaget. Eftersom bebyggelsen inte styrs till vissa områden i riksintresseområdet för friluftsliv, kan en mer spridd bebyggelse i riksintresseområdet uppstå med ökad fragmentering och lägre tillgänglighet som följd. En samlad strategi för hur kommunen ska värna tätortsnära naturområden bedöms också saknas om översiktsplanen inte genomförs, vilket kan innebära att områdena minskar i omfattning eller fragmenteras.

Energi och naturresurser

Här beskrivs konsekvenser för energianvändning och naturresurshushållning, med utgångspunkt främst i de mål och spelregler som rör infrastruktur, transporter, bebyggelse och vindkraft.

Bedömningsgrunder

Bedömningsgrunderna omfattar utpekade relevanta miljömål och riksintressen.

Nationella miljömål

Begränsad klimatpåverkan

Halten av växthusgaser i atmosfären skall i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändringar stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig. Målet skall uppnås på ett sådant sätt och i en sådan takt att den biologiska mångfalden bevaras, livsmedelsproduktionen säkerställs och andra mål för hållbar utveckling inte äventyras. Sverige har tillsammans med andra länder ett ansvar för att dessa globala mål kan uppnås.

God bebyggd miljö

Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas tillvara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.

Regionala miljömål (Södermanlands län)

- Utsläppen av växthusgaser skall som ett medelvärde för perioden 2008-2012 vara minst 4 % lägre än utsläppen år 1990.
- 2010 ska transportsektorns årliga förbrukning av fossila bränslen ha minskat med 25 %, jämfört med år 2005.
- Senast år 2010 skall fysisk planering och samhällsbyggande grundas på program och strategier för hur energianvändningen skall effektiviseras för att på sikt minskas, hur förnybara energiresurser skall tas till vara och hur utbyggnad av produktionsanläggningar för fjärrvärme, solenergi, biobränsle och vindkraft skall främjas.

Riksintresse vindbruk

Riksintressen för vindbruk i mark- och vattenområden finns i Sverige angivna sedan 2004. Efter en större översyn 2008 har Energimyndigheten nu angett fler och större områden som riksintresse. Att ett område är angivet som riksintresse för vindbruk, innebär att Energimyndigheten bedömer området som särskilt lämpligt för elproduktion från vindbruk. Bedömningen görs med hänsyn till bland annat medelvinden i området. Det vilar på berörda kommuner att ta hand om utpekade områden i sin översiktsplanering. Länsstyrelserna ska se till att de berörda kommunerna tillgodor riksintresset. Att ett område är av riksintresse för vindbruk är vägledande vid prövning av mark- och vattenanvändning. Det är först i tillståndsprövningen i det enskilda fallet som riksintresset får en rättslig betydelse, när avvägningar görs mot andra befintliga riksintressen, exempelvis naturvård och kulturminnesvård. Syftet med att peka ut riksintressen för vindbruk är att vindkraft ska få en större tyngd i den fysiska planeringen.

Förutsättningar

Vingåkers kommun har som så många andra landsbygdskommuner en diversifierad energianvändning. I Vingåker finns ett fjärrvärmeverk och en stor del av bostäderna i Vingåker är anslutna till detta. Vid sidan om detta finns också ett antal bostäder med eluppvärmning, oljeuppvärmning eller liknande. Liksom i övriga Sverige är en trend att allt fler hushåll övergår från denna typ av uppvärmning till mer miljövänliga och prisvärda alternativ.

I Vingåkers kommun finns ett riksintresse för vindbruk utpekad i Hjälmarén inom vilket stora delar av kommunens vattenområden omfattas. Riksintresset omfattar även mindre landområden söder om Hjälmarén från Läppe mot Österåker. Riksintresset är ett så kallat generellt riksintresse där huvudkriteriet är förekomst av tillräckliga vindhastigheter.

Vingåkers kommun

I Vingåkers kommun är en relativt stor del av transportererna bilbaserade till följd av gles bebyggelsestruktur. Med dessa strukturer är det problematiskt att skapa en utbredd kollektivtrafik. Längs väg 52 finns idag den mest frekventa busslinjen i kommunen. I mindre omfattning med några få turer per dag omfattas även mindre orter av busstrafiken. Tågstation finns i Vingåker med anslutningar mot Katrineholm och vidare mot Stockholm och mot Hallsberg i andra riktningen.

Konsekvenser av planförslaget

Följande områden bedöms som extra angelägna:

- *en interregional förbindelse med god standard avseende sträckan Örebro – Vingåker – Katrineholm – Nyköping (Skansta) – Oxelösund (Väg 52)*
- *förbifart Vingåker mot Forsa (en östra förbifart)*
- *genomfarten i Baggetorp*
- *förbifart Läfte*

För Vingåkers kommun är det angeläget att järnvägssträckan Stockholm – Södertälje – Flen – Katrineholm – Vingåker - Hallsberg/Örebro får fler tågstopp i Vingåker.

Väl fungerande gång- och cykelvägar är av stor vikt för ett hållbart samhälle. Bra gång- och cykelvägar i tätorterna, och även mellan orter om förutsättningar finns, bedöms angelägna. Särskilt viktiga är gång- och cykelvägar för att förbättra skolbarns väg till skolan samt för att tillgodose en god tillgänglighet till viktiga friluftsområden. För att säkerställa en god trafiksituation bedöms en underfart vid cirkulationsplatsen under riksväg 52 som särskilt viktig.

Investeringar i vägtrafik som syftar till att öka framkomligheten stimulerar ofta biltrafik och leder därför vanligen till ökad klimatpåverkan. Investeringar i väg 52 kommer sannolikt att öka biltrafiken då "avstånden krymper" med kortare restider, med ökat utsläpp av klimatpåverkande gaser som följd. Sannolikt leder åtgärden till en svag trafikökning. Övriga satsningar i väginfrastruktur bedöms vara av mindre betydelse för förbrukning av fossila bränslen.

Att arbeta för ett ökat antal stopp med tåg i Vingåker ökar förutsättningarna för resande med tåg vilket är positivt energimässigt och kan minska klimatpåverkan. Likaså är ställningstaganden om att prioritera investeringar i gång och cykelinfrastrukturen positivt för att stimulera nyttjandet av dessa transportsätt. En stor del av de transporter som görs är ofta kortare sträckor varför gång- och cykel har en stor potential för att minska klimatpåverkan. De satsningar som görs för att öka säkerheten inom gång- och cykeltrafiken ökar förutsättningarna för att människor ska välja dessa transportslag.

I Regionförbundet Sörmland har man också formulerat en kollektivtrafikvision om att 50% av arbetspendlarresorna sker med kollektivtrafik på de större stråken i och genom länet år 2020.

Om kommunen realiserar Regionförbundet Sörmlands vision kan betydande energimässiga vinster samt minskning av utsläpp av klimatpåverkande gaser åstadkommas. Hur väl man lyckas med att genomföra visionen styr i stor utsträckning infrastrukturens miljöpåverkan.

Vingåkers kommun

För att förstärka underlaget för kollektivtrafiken ska bebyggelse lokaliseras i lägen som stödjer kollektivtrafiken.

 Genom strategiska placeringar av bostäder kan transportarbetet minska om bostäder placeras i anslutning till i första hand kollektivtrafik och i andra hand i anslutning till större infrastrukturstråk. Spelregeln bedöms som positivt energimässigt.

I Vingåkers kommun bedöms strandområdena kring Marmorbyn, Baggetorp, Viala, Lätte och Högsjö vara områden där lättnader av strandskyddet skulle ha en positiv inverkan på landsbygdsutvecklingen.

 Ur kollektivtrafiksynpunkt och därmed ur energisynpunkt är utvecklingsområden Lätte, Baggetorp och Viala särskilt fördelaktiga genom sina lägen längs väg 52. Dessa lägen ger naturliga förutsättningar för en god kollektivtrafikförsörjning. Övriga utvecklingsområden är kollektivtrafikanslutna, men med sämre tillgänglighet.

Vingåkers kommun ser orterna Vingåker, Baggetorp, Marmorbyn, Österåker, Lätte, Högsjö, Viala som utvecklingsorter där förutsättningarna för en hållbar bebyggelseutveckling är särskilt goda, bland annat ur kollektivtrafiksynpunkt.

 Stråket längs väg 52 är i sig en fördelaktig placering av bebyggelse eftersom kollektivtrafikanslutningen är god på sträckan jämfört med många andra områden i kommunen.

 För det större utvecklingsstråket mellan Vingåker och Baggetorp finns det dock utrymme för en bebyggelseutveckling som i mindre grad ansluter till kollektivtrafiken på ett effektivt sätt. Detta beror på att det utpekade området är stort och att det i dagsläget inte är klart på vilket sätt inom området som exploatering avses att tillkomma. Med det stora området finns risk för en utsträckt exploatering längs väg 52, och i vissa fall även längre från väg 52, vilket i praktiken ofta medför biltrafik som huvudsakligt färdssätt för de boende. Med några få samlade utbyggnadsområden längs sträckan skulle en effektivare kollektivtrafik kunna åstadkommas jämfört med om bebyggelsen sprids på ett större antal av befintliga by- och gårdsbildningar längs sträckan. Båda dessa tillämpningar förefaller vara möjliga utifrån översiktsplanens inriktning.

Kommunen ska värna ett hållbart och bärkraftigt jord- och skogsbruk gentemot åtgärder som negativt påverkar framtida produktion. Kommunen ska också möjliggöra ett ökat vindbruk.

Kommunen bör även sträva efter att tillgodose tillgänglighet till kraftledningsnätet för lokala producenter för att främja utvecklingen av förnyelsebar energi.

 Stimulans av en ökad produktion av förnyelsebar energi medför att andelen förnyelsebar energi på marknaden kan öka. Att dels underlätta tillkommandet av anläggningar för förnyelsebar energi och samtidigt underlätta distributionen kan anses vara en god inriktning för en miljövänligare energiproduktion i kommunen.

Energimyndigheten har bedömt att ett område i de norra delarna av kommunen är ett riksintresse för vindbruk. Inom området som är bedömt som riksintresse för vindkraft finns även andra starka intressen.

Vingåkers kommun

Området från strandkanten till 100 meter bortom riksväg 214 är till exempel ett mycket attraktivt område för friluftslivet och viktigt för orters utveckling. Kommunen ser därför att det skulle kunna vara aktuellt att undanta detta område från avgränsningen. Kommunen har en positiv inställning till vindbruk. Frågan behandlas ytterligare i det tematiska tillägget till översiktsplanen gällande vindkraft.

 En minskning av riksintresseområdet för vindbruk kan leda till att mindre vindkraft produceras i kommunen och därmed till mindre förnybar energi. Detta beror dock på hur eventuella vindkraftanläggningar utformas. Kommunen har utrett frågan om vindkraften och riksintresseområdet för vindkraft i ett tematiskt tillägg till översiktsplanen. Tillägget miljöbedöms i ett särskilt dokument.

Bostadsfunktionen ska i möjligaste mån integreras med andra funktioner. Ombyggnad och förtätning av bebyggelsen ska prioriteras utan att den sociala och yttre miljön försämras.

 Att strategiskt arbeta för att samlokalisera bebyggelse ökar förutsättningarna för att åstadkomma en effektiv och väl använd kollektivtrafik. I samhället Vingåker är täta strukturer naturligt för att få en sammanhållen bebyggelse, men även vid andra mindre samhällen kan kollektivtrafiken bli effektiv om bebyggelse samlas kring ett fåtal hållplatser. Samlad bebyggelse med god tillgång till service ger förutsättningar för att det goda livet ska kunna upprätthållas med ett mindre transportbehov jämfört med en glesare bebyggelse.

Bergvägar ska anläggas på strategiska platser som medför så lite transporter och störningar som möjligt.

 Spelregeln är positiv genom strategisk planering för minskat transportarbete vilket leder till minskad energiförbrukning.

Likaså ska naturresurser, såsom jord och skog, grund- och ytvatten, vind- och vattenkraft samt berg och naturgrus skyddas mot åtgärder som negativt påverkar framtida användning.

 Spelregeln är i linje med miljöbalkens intentioner om naturresurshushållning. Genom att skydda naturresurser mot åtgärder som påverkar framtida användning säkerställer kommunen att dessa resurser kan användas i framtiden. Resurserna kan vara värdefulla för utvinning (exempelvis skog, där träden är en råvara) eller ha värde i sig själv (exempelvis skog, som används som strövmråde).

I centralorten ska det finnas förutsättningar att ge kommunal service (i form av barnomsorg, skola, äldre- och handikappomsorg i särskilt boende, social service, kultur- och fritidstjänster, gatuunderhåll, vatten och avlopp m.m.) samt service i form av handel och privata tjänster.

 Med hög attraktivitet i centralorten kan en stor del av vardagliga ärenden skötas inom kommunen och transportbehovet kan därmed begränsas.

Sammanfattning av planförslagets konsekvenser

Vingåker kommun lämnar genom översiktsplanen förutsättningar för utveckling av mindre samhällen på landsbygden genom lättnader i strandskyddet. Boende i sådana mindre samhällen är i stor utsträckning beroende av bilen som transportmedel eftersom kollektivtrafik i de flesta fall endast utgör ett komplement, särskilt i de fall där det finns

Vingåkers kommun

mindre förutsättningar och underlag för vanliga viktiga servicefunktioner som skola, lanthandel etc. En ökad exploatering i dessa mindre samhällen medför därför troligen en ökad klimatpåverkan genom ökat trafikarbete. Ett motstående samband är att ett ökat invånarantal i dessa mindre samhällen kan öka underlaget för en mer utvecklad kollektivtrafik vilket kan begränsa ökat trafikarbete. Översiktsplanen har i stort en god inriktning då man i de flesta fall har angett utvecklingsområden som har goda förbindelser med kollektivtrafik. Ur klimatsynpunkt är de mest lämpliga utvecklingsområdena Läppe, Baggetorp och Viala som ligger längs väg 52, och som har bäst förutsättningar för kollektivtrafik. Detta bygger på att bebyggelse koncentreras till några få knutpunkter. Viktigt i sammanhanget är att Vingåker kommun inte har så stor inflyttning att fullständig utbyggnad av samtliga utpekade orter/områden anses som trolig inom den närmaste tiden. En lämplig hållning är därför att i första hand särskilt satsa på något av de ovan nämnda områdena samt samla ny bebyggelse till samma delar inom dessa områden. I annat fall uppkommer en spridd bebyggelsestruktur vilket ger sämre underlag för kollektivtrafik och service. Placering av bebyggelse anses ha en stor betydelse för hur stor transportarbetet blir och hur hållbart transporter kan genomföras.

Den förtätning som planeras för centralorten Vingåker är en god strategi för att begränsa energiförbrukning då täta strukturer ger goda förutsättningar för att antalet transporter ska begränsas.

De utvecklingsambitioner som finns för och de investeringar som planeras inom infrastrukturen innehåller delar som både ökar och som begränsar klimatpåverkan. I det fall satsningar görs inom samtliga trafikslag på det sätt som anges i översiktsplanen bedöms klimatpåverkan inte förändras nämnvärt. Om däremot endast de önskvärda vägsatsningarna förverkligas ökar sannolikt bilarbetet på bekostnad av gång-, cykel- och kollektivtrafik, vilka i annat fall begränsar vägsatsningarnas miljöeffekter. Infrastrukturens miljöpåverkan styrs i stor grad av vilken nyttjandegrad av kollektivtrafik som kan åstadkommas.

Produktion av förnyelsebara bränslen har en viktig funktion för övergång till förnyelsebara bränslen och är därför av betydelse i arbetet för att minska klimatpåverkan. Genom kommunens stöd till sådan verksamhet via översiktsplanens inriktning ökar förutsättningarna för att andelen förnyelsebara bränslen ska öka på marknaden. Med ökade möjligheter till arbetstillfällen på landsbygden minskar även behovet av pendling vilket i sig begränsar transportarbetet. Om kommunen arbetar i linje med den av Regionförbundet uttalade kollektivtrafikvisionen finns också förutsättningar för mer hållbara transporter.

Vingåkers kommun vill gynna vindkraftproduktion. Samtidigt vill kommunen, till förmån för annan samhällsutveckling, minska utbredningen för ett riksintresseområde för vindbruk. Denna minskning av området kan leda till mindre produktion av vindkraftsel, men det beror också på hur många vindkraftverk som uppförs och vilken effekt de har. Kommunen har utrett frågan om vindkraften och riksintresseområdet för vindkraft i ett tematiskt tillägg till översiktsplanen. Tillägget miljöbedöms i ett särskilt dokument.

Konsekvenser av nollalternativet

Nollalternativet kan innebära en mer spridd bebyggelse än planförslagets, vilket skulle leda till mer transporter och sämre underlag för kollektivtrafiken, och därmed till högre

Vingåkers kommun

energiförbrukning. Det är också sannolikt att satsningar på gång- och cykeltrafik uteblir och att energiförbrukningen till följd av transporter därför ökar.

Riksintresseområdet för vindbruk kommer sannolikt att kvarstå med befintlig utsträckning, vilket kan leda till att mer förnybar energi från vindkraft erhålls inom kommunen. Det bedöms vara positivt för miljöaspekten energiförbrukning. Hur stor andel förnybar energi som kommer att produceras från vindkraft i Vingåkers kommun beror dock i slutänden inte på riksintresseområdets storlek, utan på hur många vindkraftverk som uppförs och vilken effekt de har. I nollalternativet bedöms kommunen inte stödja lokal förnyelsebar energiproduktion och inte heller sträva efter god tillgänglighet till kraftledningsnätet på det sätt som anges i planförslaget. Den småskaliga förnyelsebara energiproduktionen bedöms därför bli något lägre i nollalternativet.

Boendemiljö och hälsa

Här beskrivs konsekvenser för boendemiljö och hälsa, med utgångspunkt främst i de mål och spelregler som rör transporter, bebyggelse, friluftsliv och vindkraft.

Bedömningsgrunder

Bedömningsgrunder utgörs av miljömål, riktvärden och miljökvalitetsnormer.

Nationella miljömål

Frisk luft, giftfri miljö

Luften skall vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas. Miljön ska vara fri från ämnen och metaller som skapats i eller utvunnits av samhället och som kan hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden.

Regionala miljömål (Södermanlands län)

- Samtliga förorenade områden som innebär akuta risker vid direktexponering och sådana förorenade områden som i dag, eller inom en nära framtid, hotar betydelsefulla vattentäkter eller värdefulla naturområden skall vara utredda och vid behov åtgärdade vid utgången av år 2010.
- Antalet människor som utsätts för trafikbullerstörningar överstigande de riktvärden som riksdagen ställt sig bakom för buller i bostäder skall ha minskat med 5 % till år 2010 jämfört med år 1998.
- Antalet människor som utsätts för trafikbullerstörningar överstigande de riktvärden som riksdagen ställt sig bakom för buller i bostäder skall ha minskat med 5 % till år 2010 jämfört med år 1998.
- Halten marknära ozon skall inte överskrida 120 mikrogram/m³ som åtta timmars medelvärde år 2010.
- År 2010 skall utsläppen av flyktiga organiska ämnen (VOC) i Södermanlands län, exklusive metan, ha minskat med 40 procent från år 2000 års nivå.
- Halterna 35 mikrogram/m³ som dygnsmedelvärde och 20 mikrogram/m³ som årsmedelvärde för partiklar (PM10) skall underskidas år 2010. Dygnsmedelvärdet får överskidas högst 37 dygn per år. Halterna 20 mikrogram/m³ som dygnsmedelvärde och 12 mikrogram/m³ som årsmedelvärde för partiklar (PM2,5) skall underskidas år 2010. Dygnsmedelvärdet får överskidas högst 37 dygn per år.

Riktvärden för buller

Enligt förordningen om omgivningsbuller (2004:675) finns en skyldighet att genom kartläggning av buller och upprättande av åtgärdsprogram, sträva efter att omgivningsbuller

Vingåkers kommun

inte medför skadliga effekter på människors hälsa. Detta är en miljökvalitetsnorm enligt miljöbalken – en s.k. målsättningsnorm.

Riksdagen har antagit riktvärden för bostadsbebyggelse som gäller vid nybyggnad eller väsentlig ombyggnad av infrastruktur. Allmänt gäller för samtliga riktvärden att hänsyn ska tas till vad som är tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt. I de fall utomhusnivån inte kan reduceras till nivåerna nedan bör inriktningen vara att inomhusvärdena inte överskrids. Riktvärdena kan ses i tabell 1 nedan.

Tabell 1. Ljudnivå i dB(A). Riktvärden för trafikbuller fastställda av Riksdagen (prop 1996/97:53).

Områdestyp	Gäller	Ekvivalent	Maximal
Bostäder (permanent och fritidshus)	Inomhus	30	45
	Utomhus vid fasad	55	-
	Utomhus vid uteplats i anslutning till bostad	-	70

För externt industribuller gäller Naturvårdsverkets allmänna råd för externt industribuller (SNV RR 1978:5 rev. 1983) vilket är riktvärden för nyetablering av industriverksamhet (i detta fall småbåtshamn). Dessa riktvärden kan ses i tabell 2.

Tabell 2. Riktvärden för externt industribuller

Områdesanvändning	Ekvivalent ljudnivå dB(A)			Högsta ljudnivå dB(A) ”FAST”
	Dag 07-18	Kväll 18-22 samt söndag och helgdag 07-18	Natt 22-07	
Bostäder och rekreationsytor i bostäders grannskap samt utbildningslokaler och vårdlokaler.	50	45	40 ¹	55 ¹

1) Värdet för natt behöver inte tillämpas för utbildningslokaler

Riktlinjerna avser verksamhet för hela dag-, kvälls- respektive nattperioder. I de fall verksamhet pågår endast del av en period bör den ekvivalenta ljudnivån beräknas för den tid under vilken verksamheten pågår. Till verksamhet räknas även utrustning som alstrar buller då annan industriverksamhet inte bedrivs, exempelvis fläktar.

Miljökvalitetsnormer för luft

Miljökvalitetsnormer i luft finns för kväve(di)oxid, svaveldioxid, partiklar, bly, kolmonoxid och bensen och regleras genom 5 kap. Miljöbalken. En miljökvalitetsnorm är den lägsta godtagbara miljökvaliteten som accepteras för människa och miljö. Miljökvalitetsnormerna ska uppfyllas så snart som möjligt, dock senast till den tidpunkt som fastställts för varje specifikt ämne. Miljökvalitetsnormer för vägtrafikens luftföroreningar anges i tabell 3 nedan.

Vingåkers kommun

Tabell 3. Miljökvalitetsnormer för kvävedioxid, partiklar, kolmonoxid, bensen, svaveldioxid och bly

Parameter	Miljökvalitetsnorm ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	Anmärkning
Kvävedioxid	40 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (årsmedelvärde)	Får ej överskridas.
	60 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (dygnsmedelvärde)	Får ej överskridas mer än 7 dygn per år.
	90 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (timmedelvärde)	Får ej överskridas mer än 175 timmar per år.
Partiklar, PM10	40 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (årsmedelvärde)	Får ej överskridas.
	50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (dygnsmedelvärde)	Får ej överskridas mer än 35 dygn per år.
Kolmonoxid	10 mg/m^3 (dygnsmedelvärde)	Får ej överskridas.
Bensen	5 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (årsmedelvärde)	Får ej överskridas efter den 1 januari 2010.
Svaveldioxid	100 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (dygnsmedelvärde)	
	200 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (timmedelvärde)	
Bly	0,5 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (årsmedelvärde)	

Enligt Plan- och bygglagen får planläggning inte medverka till att en miljökvalitetsnorm överskrids (PBL 2 kap. 2§).

Förutsättningar

I förslaget till översiktsplan anges att det i kommunen finns ca 4 300 bostäder, ungefär 65 % av dessa utgörs av småhus medan övriga finns i flerbostadshus. Ungefär 4 200 av kommunens invånare bor i centralorten medan en tredjedel återfinns på landsbygden eller i nedanstående tätorter.

Antalet tomma lägenheter i kommunen har minskat betydligt och det verkar finnas ett behov av markbostäder eller villor för barnfamiljer i perifera eller halvcentrala lägen. AB Vingåkershem redovisar vid översiktsplanens tillkomst endast ett fåtal tomma lägenheter. Befolkningsprognosen från företaget Statisticon för perioden 2010-2019 visar på en negativ befolkningsutveckling i kommunen.

I kommunen finns ett fåtal industrier som tar emot transporter med farligt gods i relativt hög utsträckning. Dessa ligger huvudsakligen söder om Vingåkers tätort.

I översiktsplanen anges att de två orterna Baggetorp och Läppe har ljudnivåer som är på sådan nivå att åtgärder genom minskning av trafik vore bra. Inga bullerutredningar har dock genomförts för orterna.

Kommunerna har till uppgift att bevaka att miljökvalitetsnormerna inte överskrids. Vingåkers kommun befaras inte överskrida de idag satta nivåerna.

Konsekvenser av planförslaget

Bebyggelse ska lokaliseras med hänsyn till miljö- och riskfaktorer.

Genom att bedöma bebyggelsens lokalisering med hänsyn till skilda miljö- och riskfaktorer, ges förutsättningar att i möjligaste mån planera så att god boendemiljö och hälsa kopplat till bostaden uppnås. Det kan dock vara svårt att veta om den spelregeln är uppfylld, då den omfattar många aspekter. Genom de övriga spelreglerna nedan specificeras regeln något.

Vingåkers kommun

Kommunen kommer att, där det bedöms lämpligt, genom detaljplan skapa nya eller utvidga befintliga arbetsområden.

 Genom detaljplanering av arbetsområden, eller vid utvidgning av arbetsområden, bedöms deras läge bland annat i förhållande till bostadsbebyggelse. Med lämpliga avstånd mellan bebyggelse och arbetsplatsområden, vilka fastställs i detaljplaneringen, säkerställs att eventuella störningar minimeras.

Förbifarten i Läfte och Vingåker är även angelägna för att minska ljudnivåerna samt för att eftersträva en förbättrad luftkvalitet kring bostäderna i områdena.

 En god ljudmiljö och god luftkvalitet är viktig för boendemiljön och för hälsan hos de boende. Buller kan ge besvärssupplevelser, sömnproblem, samtalsstörningar och försämrade möjligheter till vila och avkoppling. Fysiologisk påverkan på hjärt-kärlsystemet har också satts i samband med större bullerbelastning. Dålig luftkvalitet i form av höga kvävedioxid- och partikelhalter i luft har satts i samband med lungfunktion samt luftrörens funktion. För partikelhalter i luft kan även samband med hjärt-kärlfunktioner ses. Genom förbifarten och genomfarten kan områden med mycket trafik och därmed höga ljudnivåer och sämre luftkvalitet avlastas till gagn för boendemiljö och hälsa i Läfte och Baggetorp. Det är dock viktigt att säkerställa att förbifarten och genomfarten inte bara flyttar problemet. Genom god planering av vägsträckorna bedöms det kunna säkerställas.

I närheten av stora vägar ska av miljöskäl ny bebyggelse eller fastighetsbildning ägnas särskild uppmärksamhet med hänsyn till buller och vibrationer från vägarna.

 Genom att uppmärksamma två vanliga problem vid vägar, buller och vibrationer, säkerställer spelregeln att dessa aspekter inte glöms bort i kommande detaljplanering för bebyggelse och fastighetsbildning.

Förbifarten i Läfte och Vingåker är även angelägna för att minska ljudnivåerna samt för att eftersträva en förbättrad luftkvalitet kring bostäderna i områdena. Den östra förbifarten i centralorten är särskilt viktig för att undvika att farligt gods transporteras genom centrala Vingåker. Trafiksäkerhetsåtgärder längs riksväg 52 är extra angelägna på grund av de omfattande transportererna av farligt gods längs denna väg.

 Denna spelregel bedöms som positiv för boendemiljön, eftersom den minskar riskerna för olyckor med farligt gods i närheten av bebyggelse.

I Vingåkers kommun bedöms strandområdena kring Marmorbyn, Baggetorp, Viala, Läfte och Högsjö vara områden där lättnader av strandskyddet skulle ha en positiv inverkan på landsbygdsutvecklingen.

 Genom lättnader i strandskyddet bedöms en landsbygdsutveckling kunna ske i anknytning till ovan nämnda orter. En bebyggelseutveckling på dessa förhållandevis små orter bedöms vara positiv för boendemiljö och hälsa, främst genom att bättre underlag till service kan uppnås. På det sättet kan livskvaliteten höjas. Genom lättnader i strandskyddet kan ett attraktivt, strandnära boende åstadkommas, vilket kan ge en känsla av livskvalitet och god boendemiljö.

Vingåkers kommun

Energimyndigheten har bedömt att ett område i de norra delarna av kommunen är ett riksintresse för vindbruk. Inom området som är bedömt som riksintresse för vindkraft finns även andra starka intressen. Området från strandkanten till 100 meter bortom riksväg 214 är till exempel ett mycket attraktivt område för friluftslivet och viktigt för orters utveckling. Kommunen ser därför att det skulle kunna vara aktuellt att undanta detta område från avgränsningen. Kommunen har en positiv inställning till vindbruk. Frågan behandlas ytterligare i det tematiska tillägget till översiktsplanen gällande vindkraft.

Boende i närheten av vindkraftverk kan uppfatta dessa som störande. Vanligen är det de rörliga skuggorna från rotorbladen och ljuden från vindkraftverken som uppfattas som mest störande, men även vindkraftverkens påverkan på landskapsbilden kan påverka upplevelsen av boendemiljön. Genom att minska riksintresseområdet för vindbruk kan konflikter mellan vindkraftverk och boendemiljö minskas. Konflikterna kan dock minskas ytterligare om skyddsavstånd mellan vindkraftverk och boende är tillräckliga: Denna fråga utreds i det tematiska tillägget om vindkraft. Det tematiska tillägget till översiktsplanen miljöbedöms i ett särskilt dokument.

Sammanfattning av planförslagets konsekvenser

I översiktsplanen anges som övergripande spelregel att bebyggelse ska lokaliseras med hänsyn till miljö- och riskfaktorer, vilket bedöms som positivt. Det kan dock vara svårt att veta om den spelregeln är uppfylld, då den omfattar många aspekter. Genom de övriga spelregler som berör risk och säkerhet specificeras dock regeln något.

Översiktsplanens spelregler pekar på de avvägningar som behöver göras med avseende på ny bebyggelse och närheten till väg och järnväg med avseende på buller och luft. Översiktsplanen anger också i andra spelregler att bebyggelse ska lokaliseras till platser där den kan utgöra underlag till kollektivtrafiken. Dessa platser bedöms vara belägna relativt nära större vägar, med följderna att luftkvaliteten och bullernivåerna kan vara sämre respektive högre än i övriga delar av kommunen. Genom att särskilt beakta buller och luftkvalitetsfrågor vid planering av ny bebyggelse bedöms spelregeln medverka till att bebyggelse placeras och utformas med hänsyn till boendemiljö och hälsa. Vid planering av ny bebyggelse är det även viktigt att uppmärksamma den föreslagna förbifarten i Lappe och den föreslagna genomfarten i Baggetorp, så att de inte ger upphov till sämre luftkvalitet och höga bullernivåer för ny bebyggelse.

Översiktsplanen anger att delar av riksintresseområdet för vindbruk är mycket attraktivt för ny bostadsbebyggelse, och vill minska riksintresseområdets utbredning. Om bostadsbebyggelse anläggs intill ett område för vindbruk är det viktigt att bedöma vilka störningar från vindkraftverk som kan uppstå. Dessa störningar, och gärna rekommendationer om avstånd till vindkraftverk, bör behandlas i översiktsplanens tematiska tillägg om vindkraft. Det tematiska tillägget ska miljöbedömas och inom ramen för miljöbedömningen kommer miljökonsekvenser till följd av vindkraft konsekvenser att beskrivas.

Konsekvenser av nollalternativet

I nollalternativet bedöms bebyggelsens placering med avseende på boendemiljö och hälsa kunna bli något sämre än i planalternativet. Nollalternativet kan innebära en mer spridd bebyggelse än planförslaget och det kan innebära att service i närheten av bostaden

minskar, vilket kan upplevas ge sämre boendemiljö. Buller- och luftfrågor för ny bostadsbebyggelse i närheten av stora vägar uppmärksammas inte särskilt i befintlig översiktsplan och det kan då finnas risk för att nya bostäder placeras på platser som är mindre lämpliga ur luftkvalitets- och bullerperspektiv. Det bedöms som sannolikt att ny bostadsbebyggelse tillkommer mycket nära eller inom det riksintresseområde för vindbruk som finns i norra delen av kommunen. I denna bostadsbebyggelse skulle störningar från eventuella vindkraftverk kunna påverka boendemiljön negativt.

Risk och säkerhet

Under denna rubrik beskrivs risker och säkerhetsaspekter, främst med utgångspunkt i de mål och spelregler som rör risk och säkerhet, skred, översvämning, strålning, förorenade områden och transporter av farligt gods.

Bedömningsgrunder

Rekommendationer farligt gods

I en riskpolicy som gemensamt tagits fram av Länsstyrelserna i Skåne län, Stockholms län och Västra Götalands län, och som Södermanlands län använder, anges att riskhanteringsprocessen skall beaktas i framtagandet av detaljplaner inom 150 m avstånd från en led för farligt gods.

Riktlinjer översvämningar och skred

Länsstyrelserna i Mellansverige gav år 2006 ut riktlinjer för nyexploatering i riskområden för översvämning⁸ och arbetar i dagsläget med att ta fram riktlinjer för nyexploatering i skredriskområden. De senare beräknas vara klara under 2009.

I länsstyrelsernas riktlinjer för översvämning finns följande rekommendationer för markanvändning:

Markområden med stor sannolikhet för översvämning

I områden som hotas av 100-årsflöde, d v s där sannolikheten för översvämningar beräknas till 63 procent eller högre under en 100-årsperiod, bör det inte tillkomma någon bebyggelse alls, med undantag för enkla byggnader som garage och uthus.

Markområden med viss sannolikhet för översvämning

I områden som hotas av högsta dimensionerande flöde, d v s där översvämningar beräknas ske mer sällan än vart hundra år kan samhällsfunktioner av mindre vikt lokaliseras. Exempel är byggnader av lägre värde, byggnader av mer robust konstruktion, vägar med förbifartsmöjligheter, enstaka villor, fritidshus och mindre industrier med liten miljöpåverkan.

Markområden med låg sannolikhet för översvämning

Endast i områden som inte hotas av 100-årssflöde eller högsta dimensionerande flöde bör riskobjekt och samhällsfunktioner av betydande vikt lokaliseras. Detta kan vara offentliga byggnader, t.ex. sjukhus, vårdhem, skolor, infrastruktur av stor betydelse

⁸ Länsstyrelserna i Mellansverige 2006. Översvämningssrisker i fysisk planering. Rekommendationer för markanvändning vid nybebyggelse.

Vingåkers kommun

såsom riksvägar och andra vägar utan reella förbifartsmöjligheter, järnväg, VA/avfallsanläggningar, el-/teleanläggningar samt industrier med stor miljöpåverkan eller andra industriområden. Även sammanhållen bostadsbebyggelse bör placeras ovanför nivån för högsta dimensionerande flöde.

Rekommendationerna föreslår var man kan bygga utan att vidta särskilda förebyggande åtgärder med avseende på höga flöden. I de fall man önskar använda översvämningshotad mark till annat än vad som rekommenderas bör en **riskanalys** utföras för att bedöma vilka åtgärder som behöver vidtas för att begränsa konsekvenserna av höga flöden.

Den 1 januari 2008 trädde nya bestämmelser i plan- och bygglagen i kraft, vilka innebär att risk för översvämningar och erosion ska behandlas i översiktsplaner, detaljplaner och bygglov. På grund av ändrat klimat kan även havsvattennivåerna och nederbördsmonster förändras i framtiden, vilket ställer nya krav på den fysiska planeringen.

Riktlinjer för elektromagnetiska fält

För närvarande har Sverige inte några gränsvärden för statiska eller kraftfrekventa magnetfält. Strålskyddsinstitutet håller på att förbereda föreskrifter och allmänna råd för sådana gränsvärden. SSI anger följande på sin hemsida⁹:

Misstankarna om samband mellan magnetfält och cancer gör, att vi i Sverige rekommenderar en viss försiktighet¹⁰. Därför bör följande beaktas vid samhällsplanering och byggande, om det kan göras till rimliga kostnader.

- Sträva efter att utforma eller förlägga nya kraftledningar och elektriska anläggningar så att exponering för magnetfälten begränsas.
- Undvik att placera nya bostäder, skolor och daghem etc. nära befintliga el-anläggningar som ger förhöjda magnetfält, om det finns alternativa placeringar.
- Sträva efter att begränsa fält som avviker starkt från vad som kan anses normalt i befintliga hem, skolor och på arbetsplatser.

Förutsättningar

Farligt gods

Rekommenderade vägar för farligt gods är i Vingåker väg 52 och väg 214 samt vägen mellan Vingåker och Högsjö. Utöver dessa vägar transporteras farligt gods även genom centrala Vingåker, bland annat till verksamheterna vid Nammo Vingåkersverken och Maxit söder om centrala Vingåker. Farligt gods transporteras även på järnvägen genom Vingåkers kommun.

⁹ www.ssi.se, 2009-07-14

¹⁰ Arbetarskyddsstyrelsen, Boverket, Elsäkerhetsverket, Socialstyrelsen och Statens Strålskyddsinstitut 1996. Myndigheternas försiktighetsprincip om lågfrekventa elektriska och magnetiska fält – en vägledning för beslutsfattare.

Översvämning, skred och förorenade områden

Förutsättningarna för översvämning, skred och förorenade områden beskrivs i översiktsplanen.

Konsekvenser av planförslaget

Förbifarten i Läfte och Vingåker är även angelägna för att minska ljudnivåerna samt för att eftersträva en förbättrad luftkvalitet kring bostäderna i områdena. Den östra förbifarten i centralorten är särskilt viktig för att undvika att farligt gods transporteras genom centrala Vingåker. Trafiksäkerhetsåtgärder längs riksväg 52 är extra angelägna på grund av de omfattande transportererna av farligt gods längs denna väg.

 De risker som farligt gods medför är extra stora nära bebyggelse. Kring väg 52 finns orter med koncentrerad bebyggelse och i Vingåker är bebyggelsen tät. Genom en förbifart vid Vingåker och trafiksäkerhetsåtgärder längs väg 52 kan olyckor som ger konsekvenser för bebyggelse och boende minskas, vilket bedöms vara positivt.

Kartläggningen visade att ingen ny bebyggelse bör tillåtas på ett område i Vingåkers centralort om cirka 200 meter längs Vingåkersåns södra sida och ett område om cirka 80 meter norr om ån vid tennishallen. Utöver detta område bör det ingå i all lämplighetsprövning att ta hänsyn till eventuella skredrisker. Kommunen avser även att upprätta riktlinjer för bebyggelse i områden med risk för skred.

 Genom att begränsa ny bebyggelse i skredriskområden kan skredolyckor minimeras. Genom att bedöma skredriskerna i övriga områden med möjlig skredrisk inför planläggning eller bygglovsbeslut, ges bättre underlag för beslut om vilka eventuella skyddsåtgärder som kan behövas i det aktuella området. Skredolyckor kan därigenom förebyggas och undvikas. Genom att upprätta riktlinjer för områden med skredrisk blir underlättas t.ex. bygglovshantering i områden med risk för skred.

På kartan "Risk och säkerhet" finns markerat vilka områden som kan bli översvämmade vid beräknat högsta flöde om vallar finns respektive om vallar inte finns. I de områden där risk för översvämning finns bör ny bebyggelse undvikas.

 Det är positivt att kommunen ser att bebyggelse bör undvikas i områden där risk för översvämning finns och att dessa områden finns redovisade på karta. När mer detaljerade höjddata finns tillgängliga bör frågan om översvämning studeras vidare.

Vid planering och i bygglovsärenden bör man på ett tidigt stadium beakta risken för att ett område kan vara förorenat.

 Om ett område är förorenat kan det medföra restriktioner i hur marken i området får användas. Sanering kan också bedömas som nödvändigt. Genom att i tidigt stadium i planering och bygglovsärenden beakta föroreningsrisken kan olämplig placering av bebyggelse och därigenom exponering av föroreningar undvikas.

Ny bebyggelse kommer inte att tillåtas på närmare avstånd till kraftledning än vad som anges i starkströmsföreskrifter och till vad som med hänsyn till hälsa och miljö kan accepteras.

Runt kraftledningar alstras ett elektromagnetiskt fält. Det är oklart om långvarig vistelse i elektromagnetiska fält ger upphov till hälsoeffekter. Starkströmsföreskrifterna anger minsta tillåtna avstånd till bebyggelse från kraftledning och i övrigt finns det ännu inga riktlinjer för avstånd mellan kraftledningar och bebyggelse med avseende på elektromagnetiska fält. Skulle sådana tillkomma under tiden fram till 2030, medför spelregeln att även dessa avstånd ska uppfyllas, vilket bedöms som positivt. Genom spelregeln kan alltså exponering för höga elektromagnetiska fält undvikas.

Olämpliga placeringar av telekommunikationsmaster och antenner ska undvikas. Antalet master ska minimeras genom att samutnyttja dessa och använda höga lägen vid placering av mobiltelefonantennerna. Basstationer för mobiltelefonnätet ska inte placeras på eller intill förskolor och skolor.

Telekommunikationsmaster, mobiltelefonantennerna och basstationer för mobiltelefonnätet avger strålning. Genom en övertänkt placering från ovanstående anordningar kan strålningen minimeras. I miljöer där barn vistas är strålning dessutom ofta en källa till oro, även om strålningen är låg, varför spelregeln om att inte placera basstationer på eller intill förskolor och skolor bedöms vara positiv.

Sammanfattning av planförslagets konsekvenser

Översiktsplanen behandlar risker av flera skilda typer. Många av riskerna är baserade på närhet till farliga objekt, såsom led för farligt gods, kraftledningar och telekommunikationsmaster och basstationer. Genom spelregler som anger att skyddsavstånd till dessa verksamheter ska innehållas bedöms riskerna minimeras. För farligt gods rekommenderar översiktsplanen flytt av huvudsakliga transportvägar eller skyddsåtgärder på befintliga leder, som har samlad bebyggelse i sin närhet, vilket bedöms som positivt.

Genom att begränsa ny bebyggelse i skredriskområden kan skredolyckor minimeras. Genom att bedöma skredriskerna i övriga områden med möjlig skredrisk inför planläggning eller bygglovsbeslut, ges bättre underlag för beslut om vilka eventuella skyddsåtgärder som kan behövas i det aktuella området. Skredolyckor kan därigenom förebyggas och undvikas. Genom att upprätta riktlinjer för områden med skredrisk blir underlättas t.ex. bygglovshantering i områden med risk för skred.

Det är positivt att kommunen ser att bebyggelse bör undvikas i områden där risk för översvämning finns och att dessa områden finns redovisade på karta. När mer detaljerade höjddata finns tillgängliga bör frågan om översvämning studeras vidare.

Konsekvenser av nollalternativet

Nollalternativet bedöms i huvudsak likna planförslaget. Dock saknas i nollalternativet kommunens uttalade vilja att undvika olämplig placering av telekommunikationsmaster, antenner och basstationer och likaså ambitionen att i tidigt skede ta reda på om det finns föroreningar i område för planerade detaljplaner. Det kan leda till sämre placering av ny bebyggelse och därmed till onödiga risker.

Samlad konsekvensbedömning och miljömålsuppfyllelse

Vingåkers kommun bedömer att en svag befolkningstillväxt är ett realistiskt scenario. I många sammanhang innebär en ökad befolkning ökat tryck på miljö och naturresurser. Ett minskat befolkningsunderlag kan dock vara negativt, särskilt i gleset befolkade områden då underlaget för att förvalta de naturresurser som finns där minskar.

En trend i Sverige i dag är att samhällen förtätas i högre grad med hänsyn till att det ökar förutsättningarna för ett energisnålt samhälle. Genom täta strukturer finns goda möjligheter att skapa förutsättning för effektiva transporter, kollektivtrafik, fjärrvärme och VA-anslutningar. Det är heller inte förenligt med klimatberedningens slutsatser¹¹ att utan särskild prövning tillåta ny bebyggelse som inte har förutsättningar för denna typ av service eller har tillgång till skola, butik och andra samhälls- och kommersiella nyttigheter. Vingåkers översiktsplan ansluter till denna strategi då det i översiktsplanen anges att Vingåker ska förtätas och att utvecklingsområden i de flesta fall förläggs till befintlig bebyggelse. Modellen med förtätning är dock inte invändningsfri eftersom alltför täta strukturer medför att vissa värdefulla kvaliteter i boendemiljön kan försämrats, t.ex. tillgången till grönområden. Vingåkers kommun har därför inställningen att förtätning inte få ske på sådant sätt att den sociala och yttre miljön försämrats.

Översiktsplanens spelregler anger dock att buller och luftkvalitetsfrågor ska beaktas särskilt vid planering av ny bebyggelse, varför översiktsplanen på detta sätt bedöms medverka till att miljömålet om god bebyggd miljö uppfylls. Översiktsplanen anger också att bebyggelse ska lokaliseras till platser där den kan utgöra underlag till kollektivtrafiken. Dessa platser bedöms vara belägna relativt nära större vägar, med följderna att luftkvaliteten och bullernivåerna kan vara sämre respektive högre än i övriga delar av kommunen.

Samtidigt som förtätning och koncentring av bebyggelse till befintliga orter gynnar miljömål som har kopplingar till resurseffektivitet, t.ex. begränsad klimatpåverkan, minskad övergödning genom bland annat en högre anslutning till VA-nät etc, förutsätter andra miljömål en levande landsbygd med människor som kan utveckla bygderna och vara en pusselbit i landskapsvården. Miljömål som i praktiken är beroende av landsbygdbebyggelse är främst ett rikt odlingslandskap, rikt växt- och djurliv och miljömål som har bärighet på rika kulturmiljöer, men även för förutsättningar för produktion av förnyelsebara bränslen och därmed miljömålet begränsad klimatpåverkan.

Vingåkers översiktsplan bedöms bidra positivt till båda dessa inriktningar. Genom framställda förslag på utvecklingsområden skapas förutsättningar för en livskraftigare landsbygd via ett större befolkningsunderlag och genom att utveckling (i de flesta fall) koncentreras till befintliga bebyggelseområden ansluter översiktsplanen till strategier för resurseffektivitet.

Miljövinsterna med förtätning kan ses som givna d.v.s. att täta strukturer i sig skapar miljöfördelarna t.ex. energieffektiva värmeanslutningar till fjärrvärme och effektiva anslutningar för VA. Miljöfördelarna med ökat boende på landsbygd kräver mer engagemang för att uppnås eftersom landskapsvården förutsätter löpande aktivt arbete för

¹¹ Länsstyrelsen Södermanlands län 2009. Sammanfattande redogörelse enligt 4 kap. 14§ plan- och bygglagen (PBL) inför kommunens aktualitetsförklaring av översiktsplanen.

Vingåkers kommun

landskapsvård. Med utveckling av mindre landsbygdsorter, så som översiktsplanen anger, kan det ses som en medelväg mellan den resurseffektivitet som uppnås i täta strukturer och ökat underlag för utveckling av landskapsvärden. Genom strategin skapas förutsättningar för strävan mot ett flertal miljömål i kommunen. För att inflyttning i praktiken ska bidra till positiva miljövärden är det angeläget att det finns väl utvecklade strategier för landsbygdsutveckling i kommunen både för att synliggöra landskapets betydelse för miljömålen och för att involvera och engagera boende och besökande i bygdens och landskapets utveckling. Om kommunen kan stödja lokala initiativ och engagemang i landsbygdsutveckling kan möjligheter skapas för att involvera inflyttade i denna anda så att landskapets miljövärden stärks.

I det fall att lättnader i strandskyddet kan medföra ett förbättrat underlag för utveckling av landsbygden enligt ovan bedöms sådan utveckling i grunden tillföra positiva värden utifrån miljömålen. Strandzoner är dock både känsliga för påverkan och omfattar ofta stora värden varför anpassning av tillkommande bebyggelse är avgörande för att undvika negativa miljöeffekter. Detaljerade undersökningar av utpekade utvecklingsområden för att anpassa tillkommande bebyggelse till t.ex. natur- och kulturintressen är av betydelse för att inte negativa effekter ska uppstå. Utvecklingsstråket mellan Vingåker och Baggetorp bedöms också vara något stort för att resurseffektivitet ska uppnås. Detaljerad planering är nödvändig för att inte en splittrad bebyggelse ska uppkomma, då det inte är givet att respektive utvecklingsområde blir fullt utbyggt. En åtgärd kan vara att utpekade utvecklingsområden ska byggas ut inifrån och ut eller utifrån knutpunkter.

Genom översiktsplanen vill Vingåkers kommun gynna en utbyggnad av vindkraft. Vindkraft är en strategisk inriktning för att minska beroendet av fossila bränslen men kan även utgöra komplement till försörjning för landsbygdsbefolkningen. På så vis kan satsningen både få bärighet på miljömål om begränsad klimatpåverkan men även ekonomiskt understödja insatser för rikt odlingslandskap och ett rikt växt- och djurliv. Med en hög andel lokalt delägarskap och lokala initiativ ökar möjligheterna att vindkraft kan bli ett komplement till försörjning på landsbygden vilket kan understödja miljömål som är beroende av en levande landsbygd. Samtidigt som kommunen vill gynna utbyggnad av vindkraft, vill kommunen minska riksintresseområdet för vindbruk i den norra delen av kommunen, eftersom delar av området är attraktivt för boende och friluftsliv. Minskningen av riksintresseområdet för vindbruk till förmån för bostadsbebyggelse samt de störningar som kan uppstå från vindkraftverk kan motverka miljömålen god bebyggd miljö och begränsad klimatpåverkan.

Vingåkers kommun har tagit fram ett tematiskt tillägg till översiktsplanen för vindkraft. I detta tillägg behandlas frågan om vilka delar av det utpekade riksintresset för vindkraft som konkurrerar med andra viktiga intressen. Tillägget miljöbedöms i ett särskilt dokument.

Översiktsplanens intentioner bedöms medverka till att bevara och utveckla friluftslivet och rekreativmöjligheterna i kommunen. Områden med värde för friluftsliv och rekreation värnas i hög utsträckning, vilket bedöms medverka till att miljömålen för god bebyggd miljö, levande skogar samt levande sjöar och vattendrag uppfylls. Planen föreslår lättnader i strandskydd vilka för friluftslivet främst bedöms påverka närrekreationen i anslutning till dessa orter, eftersom kommunen har många andra sjöar och vattendrag med intakt strandskydd kvar. Planförslaget medger en ökad bebyggelse i ett flertal småorter i riksintresseområde för friluftsliv, vilket i första hand bedöms vara negativt eftersom

Vingåkers kommun

allmänhetens tillgänglighet till dessa områden då minskar. Samtidigt är en levande landsbygd och ett levande kulturlandskap något som uppskattas av många friluftsturister i kommunen.

Översiktsplanen behandlar risker av flera skilda typer. Många av riskerna är baserade på närhet till farliga objekt, såsom led för farligt gods, kraftledningar och telekommunikationsmaster och basstationer. Genom spelregler som anger att skyddsavstånd till dessa verksamheter ska innehållas bedöms riskerna minimeras och framförallt miljömålet god bebyggd miljö främjas.

Genom att begränsa ny bebyggelse i skredriskområden kan skredolyckor minimeras. Genom att bedöma skredriskerna i övriga områden med möjlig skredrisk inför planläggning eller bygglovsbeslut, ges bättre underlag för beslut om vilka eventuella skyddsåtgärder som kan behövas i det aktuella området. Skredolyckor kan därigenom förebyggas och undvikas. Genom att upprätta riktlinjer för områden med skredrisk blir underlättas t.ex. bygglovshantering i områden med risk för skred.

Det är positivt att kommunen ser att bebyggelse bör undvikas i områden där risk för översvämning finns och att dessa områden finns redovisade på karta. När mer detaljerade höjddata finns tillgängliga bör frågan om översvämning studeras vidare.

Uppföljning

Enligt 6 kap 12 § miljöbalken ska en miljökonsekvensbeskrivning innehålla en redogörelse för de åtgärder som planeras för uppföljning och övervakning av *den betydande miljöpåverkan* som genomförandet av planen eller programmet medför.

Enligt Boverket¹² kan det vara svårt att föreslå exakt hur uppföljning och övervakning ska ske redan när MKB:n tas fram och att en anpassning kan behöva ske under planens genomförande.

För översiktsplaner innebär frågan om uppföljning en särskild problematik eftersom översiktsplanen omfattar hela stadens yta och alla verksamheter inom den. Behov finns av samordning med den miljöövervakning som förekommer av andra orsaker. Uppföljning av den betydande miljöpåverkan som genomförandet av översiktsplanen i realiteten får, kan med fördel kopplas till befintliga tillsyns-, miljölednings- och övervakningssystem. Vilken styrande verkan översiktsplanen har haft för miljön kan indirekt följas upp genom efterföljande detaljplaner, lov och tillstånd m.m.

Lämpligen integreras uppföljningen av planen i befintliga uppföljnings- och övervakningsprogram. Uppföljning av planen kan även ske inom ramen för Vingåkers kommuns egna övervakningsprogram (t.ex. i samband med miljömålsuppföljning och årsredovisning).

¹² Miljöbedömningar för planer enligt plan- och bygglagen – en vägledning. Boverket mars 2006.

Referenser

Skriftliga

Arbetskyddsstyrelsen, Boverket, Elsäkerhetsverket, Socialstyrelsen och Statens Strålskyddsinstitut 1996. Myndigheternas försiktighetsprincip om lågfrekventa elektriska och magnetiska fält – en vägledning för beslutsfattare.

Boverket 2009. Vindkraftshandboken – planering och prövning av vindkraftsverk på land och i kustnära vattenområden.

Boverket mars 2006. Miljöbedömningar för planer enligt plan- och bygglagen – en vägledning.

Länsstyrelsen Södermanlands län. 2009. Sammanfattande redogörelse enligt 4 kap. 14§ plan- och bygglagen (PBL) inför kommunens aktualitetsförklaring av översiktsplanen. Dnr 401-2854-2009.

Länsstyrelserna i Mellansverige 2006. Översvämningsrisker i fysisk planering. Rekommendationer för markanvändning vid nybebyggelse.

Regeringen 2009. Proposition 2008/09:119. Strandskyddet och utveckling av landsbygden. Södermanlands museum 1987. Sörmlandsbygden 1988:1.

Webb

<http://www.energimyndigheten.se>

<http://www.lansstyrelsen.se>

<http://www.lanstrafiken.se>

<http://www.raa.se>

<http://www.sj.se/>

<http://www.ssi.se>

<http://www.vingaker.se>

Muntliga

Britta Markström, planeringssekreterare, Vingåkers kommun. 2009.

Helena Viklund, kommunchef, Vingåkers kommun. 2009.

Marie Haglund, energi- och klimatrådgivare, Vingåkers kommun. 2009.

Per Öhrling, länsarkitekt, Länsstyrelsen Södermanlands län. 2009.